

UNIVERZITA JÁNA AMOSA KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalárske kombinované štúdium
2009 – 2012

BAKALÁRSKÁ PRÁCA

DAGMAR BITTEROVÁ

Vzdelávanie vo výkone trestu odňatia slobody a uplatnenie
odsúdených na trhu práce

Praha 2012

Vedúca bakalárskej práce:
PhDr. Jana Španková, PhD.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

DAGMAR BITTEROVÁ

Education in prison and the employment of the convicted in
the labor market

Prague 2012

The bachelor thesis work supervisor:
PhDr. Jana Španková, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Novej Dubnici dňa 1.3.2012

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať vedúcej bakalárskej práce p. PhDr. Špankovej Jane, PhD. za odborné vedenie a pomoc, ktorú mi poskytla pri vypracovaní bakalárskej práce.

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá vzdelávaním vo výkone trestu odňatia slobody a následné uplatnenie sa odsúdených na trhu práce. Cieľom práce je podať obraz o možnostiach vzdelávania sa odsúdených. Prvá kapitola sa venuje celoživotnému vzdelávaniu sa, vzdelávaniu dospelých a vzdelávaniu v organizácii. Druhá kapitola popisuje podmienky ďalšieho vzdelávania sa odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, históriu a súčasnosť vzdelávania sa vo výkone trestu, možnosti, záujem, motiváciu, formy a realizáciu vzdelávania vo výkone trestu odňatia slobody a následne tretia časť popisuje trh práce, politiku zamestnanosti a uplatnenie sa odsúdených po výkone trestu odňatia slobody na trhu práce. Praktická časť – prieskum - je zameraná na pohľad odsúdených na vzdelávanie sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody a na ich ďalšie uplatnenie sa v pracovnom živote.

Kľúčové slová

celoživotné učenie, celoživotné vzdelávanie, formy a metódy vzdelávania, motivácia k vzdelávaniu, nezamestnanosť, plánovanie vzdelávania, politika zamestnanosti, práca, realizácia vzdelávania, vzdelávanie dospelých, vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody, trh práce, vedomosti, zamestnanosť, zručnosti

Abstract

This bachelor project concerns education in prison and the subsequent employment of the convicted in the labor market. This work provides a picture of the learning opportunities of the convicted. The first chapter is devoted to life-long learning, adult education, and training in the organization. The second chapter describes the conditions of education to inmates, the history of prison education, options, levels of interest and motivation, education types, and implementation of education in prison. The third chapter describes the labor market and employment policies and application procedures to those in prison. This research looks at educational opportunities to people in prison and on their further employment opportunities.

Key words

adult education, education in prison, employment, employment policy, form and methods of education, implementation of education, knowledge, labor market, lifelong learning, motivation for learning, planning education, skills, unemployment, work

O B S A H

ÚVOD

TEORETICKÁ ČASŤ

1. VZDELÁVANIE	10
1.1 Celoživotné vzdelávanie a učenie	10
1.1.1 Celoživotné vzdelávanie	10
1.1.2 Celoživotné učenie	11
1.1.3 Formálne, neformálne a informálne vzdelávanie	12
1.2 Vzdelávanie dospelých	13
1.2.1 História vzdelávania dospelých	14
1.2.2 Súčasnosť vzdelávania dospelých	15
1.3. Vzdelávanie v organizácii	17
1.3.1 Vplyvy pôsobiace na firemné vzdelávanie	17
1.3.2 Analýza a identifikácia vzdelávacích potrieb	18
1.3.3 Plánovanie vzdelávania zamestnancov	18
1.3.4 Formy a metódy vzdelávania	19
1.3.5 Realizácia vzdelávania	19
1.3.6 Hodnotenie efektívnosti vzdelávania	20
2. VZDELÁVANIE ODSÚDENÝCH V PODMIENKACH VÝKONU TRESTU ODŇATIA SLOBODY	21
2.1. Vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody	21
2.1.1 Zákon o výkone trestu odňatia slobody	21
2.2 História vzdelávania odsúdených v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom	22
2.3 Záujem o vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody	23
2.4. Motivácia k vzdelávaniu	24
2.5 Výber záujemcov o vzdelávanie	24
2.6 Formy vzdelávania	25
2.7 Realizácia vzdelávania	25
2.7.1 Vzdelávanie odsúdených v školskom roku 2010 – 2011	26
2.7.2 Vzdelávanie odsúdených v školskom roku 2011 – 2012	27

2.8	Hodnotenie vzdelávania	28
2.8.1	Hodnotenie vzdelávania zo strany zamestnancov ústavu	28
2.8.2	Hodnotenie vzdelávania zo strany odsúdených	29
3.	TRH PRÁCE	30
3.1	Význam práce pre človeka	30
3.1.1	Faktory obmedzujúce vstup na trh práce	31
3.2	Politika zamestnanosti	32
3.2.1	Aktívna a pasívna politika zamestnanosti	32
3.2.2	Malá a veľká politika zamestnanosti	32
3.3	Nezamestnanosť	33
3.3.1	Anatómia nezamestnanosti	33
3.3.2	Druhy nezamestnanosti	34
3.3.3	Príčiny nezamestnanosti	35
3.4	Uplatnenie odsúdených na trhu práce	35
3.4.1	Ochranné pracoviská	36
3.4.2	Občianske združenia – projekty	37
3.4.3	Podporné programy	38
	PRAKTICKÁ ČASŤ	
4.	Priekum o vzdelávaní v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody	40
4.1	Cieľ a hypotézy prieskumu	40
4.2	Metódy, zber a spracovanie dát	41
4.3	Analýza a interpretácia údajov	41
4.4	Zhrnutie a doporučenie	61
	ZÁVER	63
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	64
	ZOZNAM PRÍLOH	66
	PRÍLOHY	

ÚVOD

V súčasnej dobe sa veľmi rýchlo menia podmienky nášho života. Na človeka sú kladené čoraz väčšie nároky a súčasná prax mení význam a poslanie vzdelávania. Vzdelávanie človeka môžeme považovať za veľmi dôležitú aktivitu v živote každého človeka a dosiahnutý stupeň vzdelania vyvoláva potrebu ďalšieho vzdelávania sa. Táto potreba je vyvolaná súbežne s pracovnými výkonmi a je nevyhnutná vzhľadom na nové pracovné činnosti.

Ľudia, ktorí dosiahli vyššie vzdelanie, majú výhodu v tom, že sa vedia lepšie vyrovnávať s množstvom prekážok ako tí, ktorí toto vzdelanie nedosiahli. Majú väčšiu šancu uplatniť sa v pracovnom procese, získavajú častejšie pracovné príležitosti aj vlastným pričinením. Ľudia s nižším vzdelaním, ľudia bez vzdelania a najmä ľudia z rizikových skupín (prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, bezdomovci) majú čoraz menšiu šancu uplatniť sa na trhu práce, ich kreativita je nízka, často si bez pomoci druhých – napr. úradu práce alebo sociálnych pracovníkov nevedia nájsť vhodnú prácu.

Z národohospodárskeho hľadiska môžeme vzdelávanie považovať za jednu z najlacnejších foriem rozvoja spoločnosti. Za prostriedky spoločnosti alebo za svoje vlastné môže človek vzdelávaním získať ďalšie poznatky s celoživotným pozitívnym vplyvom. Vzdelaní ľudia sa ľahšie realizujú v ekonomickom živote spoločnosti a náklady na vzdelávanie predstavujú malý objem prostriedkov v porovnaní s tým, čo kvalifikovaní a vzdelaní ľudia v priebehu svojho pracovného života vytvoria. Vytvorenie vhodných podmienok na vzdelávanie je základom adaptácie sa v rýchlo meniacom sa svete.

Cieľom práce je podať obraz ďalšieho vzdelávania sa odsúdených v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody. Pri písaní práce sme použili metódu štúdia literatúry, ktorá je nevyhnutná na oboznámenie sa s predmetom práce – „Vzdelávanie vo výkone trestu odňatia slobody a uplatnenie odsúdených na trhu práce.“ Ďalej sme využili komparáciu, logické metódy ako indukciu, dedukciu. Empirický prieskum sme realizovali dotazníkovou metódou a údaje sme analyzovali pomocou matematicko-štatistických metód.

1. VZDELÁVANIE

Vzdelávanie je proces cieľavedomého sprostredkovávania a aktívneho utvárania a osvojovania si technických, vedeckých, intelektuálnych a praktických skúseností. Je procesom utvárania osobnosti, individualizácie a spoločenského vedomia. Je súčasťou socializácie. Vzdelávanie môžeme definovať aj ako proces všestrannej humanizácie človeka, pretváranie a zdokonaľovanie všetkých jeho schopností.

Vzdelanosť patrí k základným cieľom, ale aj dôsledkom modernej spoločnosti. Celoživotné učenie chápeme ako zásadnú zmenu poňatia celého vzdelávania, kedy všetky možnosti učenia sú chápané ako prepojený celok, ktorý dovoľuje rozmanitosť a prechod medzi vzdelávaním a zamestnaním a ktorý umožňuje získavať rovnakú kvalifikáciu a kompetenciu rôznymi cestami a kedykoľvek v priebehu života.

1.1 Celoživotné vzdelávanie a učenie

Myšlienky celoživotného vzdelávania a učenia sú reakciou na požiadavky spoločnosti, ktorá požaduje nové kompetencie svojich členov. Klasické vzdelávacie systémy už nestačia reagovať na zmenu obsahu a ciele vzdelávania, preto sa celoživotné vzdelávanie a učenie stalo cieľom a koncepciou súčasnej vzdelávacej politiky a stratégie rozvoja ľudských zdrojov. Celoživotné vzdelávanie a učenie nie je len pedagogickou a andragogickou záležitosťou, ale vyžaduje celú radu koordinovaných systémových rozhodnutí. V súčasnosti ide predovšetkým o zamestnateľnosť, konkurencieschopnosť, sociálnu súdržnosť a pre jednotlivca znamená možnosť seberealizácie.

1.1.1 Celoživotné vzdelávanie

Úvahy o celoživotnom vzdelávaní a učení nie sú nové. Ich vznik je datovaný rozlične. Prvotné predstavy o vzdelávaní siahajú do antiky a židovskej kultúry, ale nachádzame ich aj v neeurópskych kultúrach a filozofiách. Obnovené boli v renesancii, humanizme a osvietenstve. Určitý vrchol predstavuje dielo J.A.

Komenského, ktorý spojil filozofické predstavy s pedagogikou a didaktikou. Názory zakladateľov moderného poňatia celoživotného vzdelávania sa dajú zhrnúť do definície: „Učenie predstavuje integrálnu súčasť života, preto je i vzdelávanie nikdy nekončiaci proces. Na celoživotnom vzdelávaní sa musí podieľať celý vzdelávací systém a zároveň aj politika vzdelávania. Vzdelávanie sa nemôže redukovať len na učenie sa vo vzdelávacích inštitúciách, ale naopak, všetky zainteresované subjekty, odbory, cirkev, komunity atď. musia podporovať vzdelávanie svojich členov“ (J. Veteška, Aktuální otázky vzdelávání dospělých, s.43, UJAK, 2011).

Vzdelávanie by malo vychádzať nielen z predmetov a učebnej látky, ale aj zo záujmov, potrieb a rozličných (pracovných a osobných) skúseností, na základe ktorých je založený rozvoj ľudskej spoločnosti. Vzdelávanie sa netýka len povolania, ale aj osobného rozvoja v spoločenstve ostatných ľudí. V teórii a praxi vzdelávania dospelých však výrazne prevláda prvok profesný. Ak hovoríme v praxi o vzdelávaní dospelých, potom má väčšina ľudí na mysli predovšetkým vzdelávanie odborné, podnikové (firemné), kvalifikačné, rekvalifikačné atď. Vedľa profesného vzdelávania sa však hovorí aj o záujmovom a občianskom vzdelávaní, ktoré spolu s profesným vzdelávaním dotvárajú celistvejší obraz jednotlivca. Súčasná spoločnosť dnes stavia do popredia vzdelávanie ako nástroj zaistenia hmotnej prosperity, resp. existencie.

1.1.2 Celoživotné učenie

Celoživotné učenie je chápané ako súbor všetkých príležitostí, ktoré jedinec dostáva v priebehu svojho života a jeho súčasťou je pochopiteľne i počiatočné vzdelávanie. Pojem celoživotné učenie môžeme charakterizovať aj ako všetky účelné formálne a neformálne činnosti súvisiace s učením, ktoré sa priebežne realizujú s cieľom dosiahnuť zdokonalenie znalostí, schopností a odborných predpokladov. Celoživotné vzdelávanie je vnímané ako učenie sa v celej dĺžke a šírke života, je jednou z dimenzií celoživotného učenia sa a zdôrazňuje prepojenie a rovnoprávnosť formálneho, neformálneho a informálneho učenia. V súčasnosti zrejme preferencia pojmu učenie na úkor

pojmu vzdelávanie je dôkazom toho, že zodpovednosť za získanie a rozvíjanie schopností, zručností, znalostí a kompetencií je prenesená na jednotlivca.

Novodobé poňatie celoživotného učenia a zmeny vzdelávacích stratégií predstavujú významnú inovačnú a pozitívnu zmenu. A preto sa bežne hovorí o celoživotnom učení a nie vzdelávaní. Učenie je psychický proces, ktorý môže byť regulovaný (a môže viesť k rozvoju žiadanej oblasti ľudského potenciálu), aby sa docielilo žiadúceho vzdelávacieho efektu. Zmeny, ktoré prostredníctvom učenia u človeka nastávajú, sú nazývané vzdelaním (a to už má z ľudského hľadiska hodnotový náboj). Celoživotné učenie zahŕňa formálne, neformálne a informálne vzdelávanie a predpokladá prelínanie a dopĺňovanie uvedených foriem učenia sa v priebehu celého života.

Stratégia rozvoja celoživotného učenia v Európskej únii sa nepozera na vzdelávanie len z hľadiska procesu vzdelávania, ale sleduje vzdelávanie vo väzbe na zamestnanosť a rozvoj ľudských zdrojov. Učenie a vzdelávanie by sme mali chápať komplexne, zdôrazňovať prvky ekonomické, sociálne, enviromentálne a etické.

1.1.3 Formálne, neformálne a informálne vzdelávanie

- Ø *Formálne vzdelávanie* – je realizované vo vzdelávacích inštitúciách, spravidla v školách. Legislatíva vymedzuje funkcie, ciele, obsahy, formy a spôsoby hodnotenie formálneho vzdelávania. Zahŕňa na seba naväzujúce vzdelávacie stupne – základný, stredný a vysokoškolský – a absolventi jednotlivých stupňov získavajú doklad o absolvovaní (vysvedčenie, diplom, certifikát a pod.).
- Ø *Neformálne vzdelávanie* – opak formálneho, realizuje sa formou kurzov, seminárov, workshopov atď. spravidla v zariadeniach zamestnávateľov, súkromných vzdelávacích inštitúcií, neziskových organizácií, ale aj v klasických školách. Je zamerané na získavanie vedomostí, schopností, skúseností a kompetencií, ktoré môžu jednotlivcovi zlepšiť jeho spoločenské postavenie i pracovné uplatnenie. Neformálne vzdelávanie, ktoré nevedie k získaniu uceleného stupňa vzdelávania, zahŕňa napr. kurzy cudzích jazykov, počítačové kurzy, rekvalifikačné kurzy, kurzy autoškôl, povinné

školenia zamestnancov, ale tiež krátkodobé školenia a prednášky súvisiace s legislatívnymi zmenami.

Ø *Informálne vzdelávanie* – môžeme ho nazvať aj neinštitucionálne - je proces získavania vedomostí, schopností, postojov a kompetencií z každodenných skúseností a činností v práci, rodine a vo voľnom čase (zo sociálneho prostredia a z osobných kontaktov). Na rozdiel od formálneho a neformálneho vzdelávania nemusí byť zámerné. Nie je ani organizované, preto by sa tu dal použiť aj pojem učenie. Zahŕňa tiež sebvzdelávanie, ale učiaci sa jedinec nemá bezprostrednú možnosť overiť si nadobudnuté znalosti a schopnosti.

Otázky celoživotného vzdelávania sú rozpracované v *Memorande o celoživotnom vzdelávaní*, ktoré vypracovala Európska komisia v roku 2000 v nadväznosti na rozhodnutie európskej rady v Lisabone. Cieľom bolo vytvorenie ucelenej stratégie celoživotného vzdelávania v Európe. Podstatu memoranda tvorí šesť kľúčových posolstiev:

- Ø nové základné zručnosti pre všetkých,
- Ø viac investícií do ľudských zdrojov,
- Ø inovácie vo vyučovaní a vzdelávaní sa,
- Ø oceňovanie vzdelávania sa,
- Ø nový prístup k profesijnej orientácii a poradenstvu,
- Ø priblíženie vzdelávania sa k domovom.

1.2 Vzdelávanie dospelých

Potreba vzdelávania patrí medzi neodmysliteľné aktivity ľudí, ktoré sú vynútené zmenami v spoločnosti. Dnes si už skoro každý občan uvedomuje, že čím je človek vzdelanejší, tým je aj na trhu práce konkurencie schopnejší. Požiadavky na úroveň znalostí a schopností sa zvyšujú, preto by si mal človek starať o rast svojich spôsobilostí a skúseností.¹ Vývin v poznatkoch spoločnosti je taký rýchly, že budeme musieť takmer celý národ posadiť do „školských lavíc“ a vzdelávať ho. Doba má už takú dynamiku, že musíme veľmi vehementne

¹ Tuma Miroslav, Rozvoj ľudských zdrojov v samospráve, 2009, s. 106

presadzovať heslo: „Do každého človeka toľko vzdelania, koľko sa do neho vmestí.“

1.2.1 História vzdelávania dospelých

Človek, i dospelý, sa vždy učil, pretože musel reagovať na svoje biografické a vývojové zmeny, ale aj na meniace sa spoločenské situácie. Najväčšia nutnosť učenia a vzdelávania vzniká vždy v období spoločenských zmien a kríz.

Aj keď počiatky vzdelávania dospelých siahajú až do starovekého Egypta, Ríma a Grécka, najväčší rozmach vzdelávania dospelých vo svete sa začal začiatkom 19. storočia. V roku 1826 vznikajú v USA prvé školy pre dospelých. V Európe začali vznikať špeciálne školy pre dospelých, ktoré sa zaoberali priamo kvalifikačným vzdelávaním dospelých. Pre rozvoj vzdelávania dospelých a osvetu u nás mala zvláštny význam Matica slovenská, ktorá vznikla v roku 1863. Rozvoj vzdelávania dospelých bol podporený rozmachom priemyslu a obchodu, ale aj tendenciami národného osamostatnenia sa a vzráňajúcou sa aktivitou odborov a politických strán.

Šesťdesiate a sedemdesiate roky minulého storočia boli veľmi významné pre rozvoj dnešnej podoby vzdelávania dospelých:

- Ø Spoločnosti dosiahli po etape znovuožnovenia hospodárstva po druhej svetovej vojne určitého blahobytu. Finančné prostriedky boli k dispozícii pre sociálne a vzdelávacie programy.
- Ø Došlo k prehĺbeniu demokratizácie spoločnosti a presadila sa myšlienka rovnosti vzdelávacích šancí a práva občanov na vzdelanie ako základného ľudského práva.
- Ø Rýchly hospodársky rast bol spojený s vedeckým a technologickým pokrokom a tým aj s potrebou nových kvalifikácií.
- Ø Globalizácia svetového hospodárstva a nástup nových hospodárskych mocností viedli k zostreniu medzinárodnej konkurencie a nútili k zlepšeniu inovačných schopností spoločností. Ako jeden predpoklad tejto schopnosti bola identifikovaná vzdelanostná úroveň obyvateľstva. Investície do vzdelania sa začali považovať za rovnocenné s ostatnými investíciami.

Ø Politika vzdelávania sa stala stredom spoločenskej diskusie. Vzdelávanie dospelých sa začalo považovať za samostatný a rovnocenný subsystém vzdelávacieho systému.

Zmeny dosiahnuté v tomto období viedli ku kvalitatívnemu i kvantitatívnemu nárastu vzdelanosti a k novému poňatiu vzdelávania v živote jednotlivca a spoločnosti.

1.2.2 Súčasnosť vzdelávania dospelých

O význame, užitočnosti a nutnosti vzdelávania dospelých (ako súčasť celoživotného vzdelávania a učenia) dnes pochybuje málokto a málokto z nás si môže dovoliť ustrnúť vo svojej kvalifikácii na „bode mrazu“. Povolani, u ktorých sa nepredpokladá nutnosť aktualizácie znalostí a zručností dnes ubúda. Klasická triáda škola – práca – dôchodok už neplatí. Jednotlivo pôvodné etapy sa vzájomne prelínajú a v priebehu života jedinca striedajú.

Vzdelávanie dospelých môžeme charakterizovať aj ako vzdelávanie dospelaj populácie a toto vzdelávanie zahŕňa všetky vzdelávacie aktivity, ktoré sú realizované ako riadne školské vzdelávanie dospelých, pri ktorom vzdelávaný získava určitý stupeň vzdelania alebo ako ďalšie vzdelávanie a vzdelávanie seniorov. Ide tu o proces cieľavedomého a systematické sprostredkovania osvojovania a upevňovania si znalostí, schopností, zručností, hodnotových postojov, ale aj spoločenských foriem správania sa osôb, ktoré ukončili svoje vzdelávanie a vstupujú na trh práce.

Často krát je vzdelávanie dospelých len doplnková aktivita, ktorá je bez záruky a kvality. Doba, kedy človek vykonával jedno zamestnanie po celý život sa pomaly stáva minulosťou. V súčasnosti dochádza k tomu, že človek bude mať v priebehu života aj niekoľko zamestnaní a bude musieť v krátkom časovom období meniť zamestnanie. Z toho potom vyplýva, že potreba vzdelávania sa bude pociťovaná súbežne s pracovnými výkonmi a stane sa nevyhnutnou vzhľadom na vznik nových pracovných činností.

Vzdelávaním dospelých sa pomáhajú riešiť aj nedostatky vo vzdelaní, ktoré vyplynuli zo vzdelávania uskutočňovaného počas prípravy pred prvým vstupom do zamestnania. Toto umožní doplnenie si vzdelania tam, kde sa

v minulosti nevytvorili vhodné podmienky na dosiahnutie plnohodnotného vzdelania.

Veľký význam pre vzdelávanie dospelých má motivácia k ďalšiemu vzdelávaniu sa, ktorá predstavuje hnací motor vzdelávania. Z praxe môžeme vidieť, že aktivitu, iniciatívu a chuť vzdelávať sa nie je možné dosiahnuť príkazmi. Ľudia by si mali byť vedomí toho, že úroveň ich znalostí, schopností, postojov a chovania je potrebné rozvinúť alebo zlepšiť, aby boli schopní vykonávať svoju prácu k vlastnému uspokojeniu a k uspokojeniu iných. A aby boli vzdelávajúci sa motivovaní, musia vo vzdelávaní nachádzať uspokojenie. Preto by si mala každá organizácia vytvoriť taký systém práce s ľuďmi, aby sami pocítovali potrebu ďalšieho vzdelávania sa. Ak chceme ľudí motivovať, musíme najskôr dosiahnuť zhodu názorov a postojov. Ľudia pracujúci v oblasti vzdelávania by mali ovládať umenie poznať ľudí a na základe toho usmerňovať aj motiváciu. Aj tie najlepšie vzdelávacie programy môžu zlyhať, ak ich vzdelávajúci sa nepovažujú za užitočné.

Výsledkom vzdelávania by mala byť zmena správania sa jedinca v konaní, postojoch, výkonoch a výsledkoch práce a výsledok vzdelávania by sa mal odrážať v kompetentnosti človeka a jeho spôsobilosti.

Súčasná situácia vo vzdelávaní dospelých sa dá charakterizovať takto:

- Ø Hodnota vzdelávania rastie. Stále viac ľudí cíti potrebu ďalšieho vzdelávania sa. Dostupná ponuka však nie je pre všetkých rovnaká.
- Ø Vzdelávanie sa stalo súčasťou personálnej politiky v organizáciách. Výrazne sa posúva vzdelávanie dospelých od záujmového a všeobecného vzdelávania ku vzdelávaniu zameraného k získaniu profesných kvalifikácií a kompetencií.
- Ø Podiel neštátnej ponuky vzdelávania dospelých prudko rastie. Prestáva platiť predstava, že vzdelávanie dospelých zabezpečuje sociálna politika štátu.
- Ø Vzdelávanie sa stáva potrebou ľudí a tovarom, ktoré môže zarábať peniaze a má svoju trhovú hodnotu.

1.3 Vzdelávanie v organizácii

Každá moderná organizácia v súčasnosti by si mala uvedomiť, že v dnešnej dobe je potrebné sústavné zdokonaľovanie, prehlbovanie, prispôsobovanie a rozvíjanie vzdelanostnej úrovne ľudí. Vzdelávanie musí byť permanentné a má zohľadňovať všetky aktuálne potreby. Organizácie by si potrebu zamestnancov s vysokou úrovňou pracovnej spôsobilosti mali riešiť nielen vyhľadávaním schopných a odborne pripravených ľudí z vonkajších zdrojov, ale aj odbornou prípravou a rozvojom vlastných zamestnancov, ktoré korešpondujú so strategickými záujmami a potrebami organizácie.

Firemné vzdelávanie môžeme definovať ako vzdelávanie pracovníkov vo firme, ktoré zahŕňa povinné a kvalifikačné vzdelávanie zamestnancov a zvyšovanie, získavanie, prehlbovanie a udržiavanie kvalifikácie zamestnancov. Firemné vzdelávanie je súčasťou profesného vzdelávania a predstavuje formovanie pracovných schopností človeka a taktiež zahŕňa rozvoj kompetencií zamestnanca. Podľa Hany Bartoňkovej (Firemní vzdelávání, Grada 2010, s. 11) „Firemné vzdelávanie je hľadanie a následné odstraňovanie rozdielu medzi tým „čo je“, a tým „čo je žiadúce.“

1.3.1 Vplyvy pôsobiace na firemné vzdelávanie

Vonkajšie vplyvy

Každé dianie v organizácii je ovplyvnené aj tým, čo sa deje mimo nej. Ide o vonkajšie prostredie, ktoré môže ovplyvňovať nielen ciele organizácie, ale aj jej vzdelávacie potreby. Medzi vonkajšie vplyvy pôsobiace na firemné vzdelávanie patrí:

- Ø sociálne (demografické) prostredie
- Ø technologické prostredie
- Ø ekonomické prostredie
- Ø legislatívne prostredie.

Vnútorne vplyvy

Vnútorne vplyvy organizácie sú interné procesy organizácie, ich podmienky a prostriedky pôsobiace na jej fungovanie. Veľmi dôležité pre firemné vzdelávanie je hlavne existencia a previazanosť firemnej politiky, firemnej kultúry, firemnej stratégie, stratégia riadenia ľudských zdrojov a stratégia vzdelávania pracovníkov, ktoré majú návaznosť na ďalšie kroky v oblasti vzdelávania. Sú to:

- Ø analýza a identifikácie vzdelávacích potrieb
- Ø plánovanie firemného vzdelávania
- Ø formy, metódy a prostriedky firemného vzdelávania
- Ø realizácia firemného vzdelávania
- Ø hodnotenie firemného vzdelávania.

1.3.2 Analýza a identifikácia vzdelávacích potrieb

Ide tu o analýzu stavu medzi požiadavkami pracovných miest a kvalifikačným predpokladmi zamestnancov z hľadiska súčasných a budúcich podmienok. Zakladá sa na odhadoch a približných postupoch potrieb vzdelávania. Analýzu vzdelávacích potrieb môžeme rozdeliť na:

- Ø analýza potrieb vzdelávania na úrovni organizácie – predpokladá stratégiu organizácie, personálnu stratégiu – odvodzuje sa z nej plán personálneho rozvoja, konkrétne aj plán vzdelávania zamestnancov,
- Ø analýza potrieb vzdelávania na úrovni pracovných miest – je to podrobné zisťovanie obsahu práce a špecifikácia požiadaviek na zamestnanca potrebných na úspešné vykovanie práce na danom pracovnom mieste,
- Ø analýza potrieb vzdelávania na úrovni jednotlivých zamestnancov – je primárnym zdrojom informácií o potrebe vzdelávania jednotlivca. Základným zdrojom informácií tejto analýzy je výsledok hodnotenia pracovníka, ktoré je súčasťou riadenia výkonu.

1.3.3 Plánovanie vzdelávania zamestnancov

Plán vzdelávania zahrňuje všetky vzdelávacie aktivity organizácie určené k realizácii v určitom období. Obsahom plánu je vymedzenie oblastí vzdelávania,

počtu a kategórie zamestnancov, metódy vzdelávania, časový harmonogram, ktorá vzdelávacia inštitúcia bude zvolená (ak bude vzdelávanie realizované pomocou externých organizácií), kde sa bude vzdelávanie uskutočňovať, ako sa bude realizovať hodnotenie vzdelávania a nakoniec plán finančného objemu nákladov na vzdelávanie.

1.3.4 Formy a metódy vzdelávania

Efektívnosť vzdelávania je podmienené vhodným výberom metód vzdelávania, ktoré predstavujú spôsoby a prostriedky využívané pri osvojovaní si vedomostí, zručností, postojov a skúseností. Metódy vzdelávania môžeme rozdeliť na:

- Ø metódy vzdelávania pri výkone práce – patrí sem inštruktáž, koučovanie, mentorovanie, asistovanie konzultovanie, poverenie úlohou, pracovné porady, sebavzdelávanie,
- Ø metódy vzdelávania mimo pracoviska – tu môžeme zaradiť prednášku, demonštrovanie, workshop, braistorming, assesmetn centre, výučba s využitím techniky (videokonferencia), simulácia, hranie rol.

1.3.5 Realizácia vzdelávania

Do fázy realizácie vstupuje niekoľko faktorov, ktoré podstatným spôsobom ovplyvňujú samotnú realizáciu vzdelávacej akcie. Sú to: ciele, program, motivácia, metódy, účastníci, lektori, organizačné a finančné zabezpečenie vzdelávacej akcie. Až 90% vzdelávacej akcie stojí na jej organizácii. Realizácia vzdelávacej akcie zahŕňa:

- Ø zaistenie propagačných aktivít,
- Ø uzatváranie zmlúv s lektormi,
- Ø evidencia účastníkov vzdelávacej akcie,
- Ø príprava harmonogramu vzdelávacej akcie,
- Ø zaistenie tlače a kopírovanie študijných materiálov,
- Ø zaistenie miesta konania pre vzdelávaciu akciu,

- Ø zaistenie technického zázemia, poprípade pomôcok pre účastníkov vzdelávania,
- Ø zaistenie dopravy, stravy v priebehu vzdelávacej akcie,
- Ø evidencia a platby lektorom,
- Ø spracovanie podkladov pre záverečnú správu,
- Ø stanovenie ceny vzdelávacej akcie.

1.3.6 Hodnotenie efektívnosti vzdelávania

Hodnotenie vzdelávania uzatvára proces vzdelávania. Je dôležité k tomu, aby sme zistili, či boli splnené ciele vzdelávania či vzdelávanie malo taký efekt, o aký sme sa snažili. Na hodnotenie vzdelávania môžeme použiť viacero spôsobov:

- Ø reakcie školených osôb – najčastejšie používaná metóda. Používa sa forma dotazníka, v ktorom zisťujeme užitočnosť vzdelávacej akcie.
- Ø hodnotenie poznatkov – spočíva v meraní množstva látky naučenej počas vzdelávania. Na overenie vedomostí možno použiť klasický test.
- Ø hodnotenie pracovného správania – znamená zisťovanie, do akej miery využili absolventi vzdelávania svoje poznatky pri práci. Hodnotenie sa uskutočňuje prostredníctvom pozorovateľov, ktorí na základe určitých formulárov hodnotia výkon pracovníka pred a po vzdelávacej akcii.
- Ø hodnotenie na úrovni organizácie – zisťujeme dosah zmien v pracovnom správaní absolventov vzdelávania na fungovanie organizácie. Zisťovanie vychádza zo zmeny určitých ukazovateľov – napr. produktivita, kvalita, spokojnosť zákazníka atď.

2. VZDELÁVANIE ODSÚDENÝCH V PODMIENKACH VÝKONU TRESTU ODŇATIA SLOBODY

2.1. Vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody

Začiatkom 90-tych rokov 20. storočia dochádza v našej spoločnosti k mnohým celospoločenským zmenám. Jednou z nich sú aj zmeny v slovenskom väzenstve – nastáva väčšia možnosť vzdelávania sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody. Toto vzdelávanie má svoje špecifiká, ktoré vychádzajú z osobitosti väzenského prostredia, resp. z podmienok výkonu trestu odňatia slobody. Vzdelávanie odsúdených je jedným z prostriedkov resocializácie, umožňuje odsúdeným získavať vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré môžu uplatniť po prepustení na slobodu a tým sa im zvyšuje aj šanca uplatnenia sa na trhu práce. Vzdelávanie odsúdených, tak ako vzdelávanie dospelých, uľahčuje človeku vyrovnávať sa so spoločenskými zmenami. U odsúdených prostredníctvom vzdelávania dosahujeme rozvinutie schopností sebaregulácie, zvyšovanie foriem správania sa, zvyšovanie osobnej a spoločenskej zodpovednosti a tým ich vedenie k rešpektovaniu noriem spoločnosti.

2.1.1 Zákon o výkone trestu odňatia slobody

Vzdelávanie v podmienkach na výkon trestu odňatia slobody definuje Zákon č. 475/2005 Z.z. – Zákon o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“). Vzdelávanie odsúdených sa riadi podľa ustanovení § 32 tohto zákona:

- 1) Vzdelávanie odsúdených je súhrn aktivít založených na aktívnej účasti odsúdeného a zameraných na jeho začlenenie sa do spoločnosti v súlade s jeho osobnými a spoločenskými potrebami. Vzdelávanie odsúdených sa spravidla organizuje tak, aby v súlade s osobitnými predpismi bolo ukončenie štúdia oficiálne uznané vydaním príslušného dokladu akreditovanou inštitúciou. Z dokladu nesmie byť zrejmé, že odsúdený ho získal počas výkonu trestu.

- 2) Odsúdenému, u ktorého sú na to predpoklady, sa umožní, aby získal základné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie alebo sa zúčastnil iných foriem vzdelávania, ktoré mu umožnia získať alebo zvyšovať si pracovnú kvalifikáciu.
- 3) Negramotnému odsúdenému sa umožní, aby absolvoval kurz pre negramotných. Ak je odsúdený zaradený do takéhoto kurzu, je povinný sa na ňom pravidelne zúčastňovať.

V záujme každého ústavu pre výkon trestu odňatia slobody by malo byť vytvorenie takých ponúk vzdelávania, ktoré by boli v súlade s potrebami a záujmami odsúdených. Na druhej strane treba brať do úvahy rôzne kritéria, ako sú možnosti vzdelávania sa v podmienkach ústavu, časovú náročnosť – vzťah dĺžka vzdelávania a dĺžka trestu odsúdeného, predpoklady odsúdených na vzdelávanie (mentálne, psychické). Vzdelávacia ponuka ústavov je závislá aj od spolupráce s externými partnermi.

2.2. História vzdelávania odsúdených v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom

Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom (ďalej len „ústav“) bol zriadený v zmysle RMS č. 24/1971 SSR § 3 ods. 1 a § 61 ods. 1 zákona 84/1969 Z.z. o výkone trestu odňatia sloboda dňa 1.10.1971 ako nápravno-výchovný ústav pre odsúdených mužov zaradených na výkon trestu do II. nápravno-výchovnej skupiny – v súčasnosti „stredný stupeň stráženia.“

V roku 1987 bolo sprevádzkované školské stredisko, ktorého súčasťou boli okrem učební aj zámočnícka a stolárska dielňa. Za chod strediska zodpovedal riaditeľ školy, ktorým bol príslušník z oddelenia výkonu trestu s príslušným vysokoškolským vzdelaním. Odsúdení zaradení do vzdelávacieho procesu získavali výučne listy v strojárskych odboroch. Výučbu zabezpečovali vyučujúci zo Stredného odborného učilišťa strojárskoho v Dubnici nad Váhom. Uplatnenie počas výkonu trestu našli priamo v príslušnom areáli Závodov ťažkého strojárstva.

Zmenou spoločenského systému v 90-tych rokoch bolo ukončené aj stredoškolské vzdelávanie odsúdených umiestnených v ústave, ktoré sa podarilo obnoviť až v roku 2009, čo súviselo so schválením Školského zákona č. 245/2008 Z.z. V období rokov 1990 – 2009 bolo v ústave realizované iba vzdelávanie negramotných odsúdených v alfabetizačných kurzoch v spolupráci s Považským osvetovým strediskom.

2.3 Záujem o vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody

Základným predpokladom úspešného vzdelávania sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody je snaha a záujem o vzdelávanie sa zo strany odsúdených. Záujem odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody je determinovaný a limitovaný viacerými faktormi:

- Ø stupňom stráženia (minimálny, stredný, maximálny) a s tým bezprostredne súvisiace stupne vonkajšej a vnútornej bezpečnosti, od ktorých závisí pohyb odsúdených v ústave a mimo neho,
- Ø formami vzdelávania, ktoré daný ústav je schopný organizačne a materiálno-technicky zabezpečiť,
- Ø osobnostnou skladbou odsúdených v ústave, u ktorých vzdelávanie prichádza do úvahy, snaha „nepremrhať“ čas strávený vo výkone trestu,
- Ø dobou uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody u konkrétneho odsúdeného, termínom jeho možného podmienečného prepustenia, resp. ďalšieho trestného stíhania,
- Ø pozitívnymi príkladmi a vzormi zo svojho okolia a snahou niečo dokázať,
- Ø v neposlednom rade aj vyhnutie sa pracovnému zaradeniu na nechcené pracovisko odsúdených, nakoľko študujúci odsúdený nie je povinný pracovať.

Existujú aj prípady odsúdených, ktorí majú záujem o vzdelávanie sa, avšak v odbore, resp. profesii, ktorú nemožno v ústave zabezpečiť. V týchto prípadoch sa ústav snaží o premiestnenie takýchto odsúdených do iného ústavu s minimálnym stupňom stráženia, kde takého možnosti konkrétneho typu vzdelávania existujú.

O tom, že sa zvyšuje záujem odsúdených o vzdelávanie, svedčí aj štatistická „Ročenka zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2010“ a tabuľka č. 21, z ktorej vyplýva, že záujem zo strany odsúdených z roka na rok narastá.

Tabuľka č. 21 Počet odsúdených zaradených v odborných učilištiach v rokoch 2006 -2010

	rok	I. ročník	II. ročník	III. ročník	IV. ročník	SPOLU
Počet odsúdených zaradených v odborných učilištiach	2006	0	0	22	0	22
	2007	1	2	8	1	12
	2008	12	0	0	0	12
	2009	15	5	0	0	20
	2010	18	20	6	0	44

2.4 Motivácia k vzdelávaniu

Vzdelávanie dospelých sa orientuje na rôzne skupiny dospelých. Jednou z nich je aj skupina odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody. Táto skupina je po návrate na slobodu znevýhodnená svojim nedostatočným vzdelaním a kvalifikáciou. Z toho vyplýva, že vzdelávanie vo výkone trestu odňatia slobody je potrebné. Pri tejto cieľovej skupine je dôležité, aby chceli, mohli a vedeli učiť sa. Veľkú úlohu v tomto procese zohráva aj motivácia k vzdelávaniu. Často krát je motivácia veľmi nízka, dokonca žiadna, nakoľko odsúdení majú veľmi malú, alebo žiadnu skúsenosť so vzdelávaním. Ale účasť na vzdelávaní môže ich postoj zmeniť.

2.5 Výber záujemcov o vzdelávanie

Veľmi dôležitú úlohu vo vzdelávaní odsúdených hrá aj výber záujemcov o vzdelávanie. Do jednotlivých foriem vzdelávania sú zaradovaní odsúdení po splnení všetkých podmienok stanovených zákonom a internými predpismi upravujúcimi výkon trestu odňatia slobody. Jedným z limitujúcich faktorov sú kapacitné a personálne možnosti na vzdelávanie v ústave. Do výberu vzdelávania sú zaradení:

- Ø negramotní odsúdení,
- Ø odsúdení bez vzdelania,
- Ø odsúdení s neukončeným vzdelaním,
- Ø odsúdení s ukončeným odborným vzdelaním
- Ø odsúdení na dlhodobé tresty.

2.6 Formy vzdelávania

Odsúdenému je možno počas výkonu trestu odňatia slobody podľa jeho individuálnych možností a schopností umožniť nasledovné druhy vzdelávania:

- Ø stredné odborné vzdelávanie
- Ø úplné stredné vzdelávanie
- Ø iné formy vzdelávania (kurz negramotných, rekvalifikačné kurzy, zaučenie)

V Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom sú na štúdium zriadené detašované triedy, resp. výučba prebieha formou individuálneho štúdia, ktoré je realizované štúdiom jednotlivých predmetov.

2.7 Realizácia vzdelávania

Vzdelávanie odsúdených v ústave sa realizuje v súlade s právnymi normami upravujúcimi danú problematiku, najmä zákonom č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 93/2008 Z.z., Vyhláškou Ministerstva spravodlivosti č. 368/2008 Z.z. ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody, zákonom č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a RGR č. 7/2009 o vzdelávaní a organizovaní záujmových aktivít a aktivít vo voľnom čase obvinených a odsúdených. Možno ho diferencovať na všeobecnovzdelávaciu výučbu, kultúrne a športové činnosti, sociálne vzdelávanie a využívanie fondov knižnice pre odsúdených.

Pomerne veľký záujem u odsúdených je o získanie stredoškolského vzdelania. Z uvedeného dôvodu bola nadviazaná spolupráca so Strednou odbornou školou v Dubnici nad Váhom a Strednou školou podnikania v Trenčíne.

Obe školy už v minulosti v podmienkach ústavu realizovali vzdelávacie projekty, na základe skúseností z minulosti a noviel právnych noriem umožňujúcich opäť realizovať vzdelávanie odsúdených osôb, prejavili záujem o ich vzdelávanie. Vzdelávanie je realizované na základe spracovaných a riaditeľmi partnerských inštitúcií podpísaných Dohôd o spolupráci pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu. V Strednej škole podnikania v Trenčíne na základe predbežného splnenia podmienok (je nutné ešte preukázať ukončenie základného vzdelania) začalo v roku 2009 formou štúdia jednotlivých predmetov študovať celkovo 7 odsúdených, z toho 5 v študijnom odbore 6442 4 00 obchodný pracovník, 2 v učebnom odbore 3152 2 01 krajčír – pánske odevy. V Strednej odbornej škole v Dubnici nad Váhom, ktorá má v tunajšom ústave zriadené detašované triedy, začalo dennou formou študovať taktiež 7 odsúdených v 3-ročných učebných odboroch. Štyria odsúdení v učebnom odbore 2464 2 strojní mechanik a traja odsúdení v učebnom odbore 3355 2 stolár.

S cieľom zvýšenia vzdelania odsúdených s akcentom na ich lepšie uplatnenie na trhu práce po výkone trestu bol tiež spracovaný v spolupráci s externou vzdelávacou agentúrou projekt v rámci výzvy Európskeho sociálneho fondu. Vypracované a predložené projekty však neboli ústavu schválené a finančné prostriedky neboli vyčlenené.

2.7.1 Vzdelávanie odsúdených v školskom roku 2010 - 2011

Aj v školskom roku 2010/2011 pokračoval výchovno-vzdelávací proces so zmluvnými školami. V Strednej odbornej škole podnikania v Trenčíne pokračovalo v štúdiu dennou formou v dvoch detašovaných triedach celkovo 6 odsúdených, z toho 4 v študijnom odbore 6442 4 00-obchodný pracovník, 2 v učebnom odbore 3152 2 01 krajčír – pánske odevy. V Strednej odbornej škole v Dubnici nad Váhom pokračovali v štúdiu v dvoch detašovaných triedach štyria odsúdení, z toho v učebnom odbore traja a v učebnom odbore 3355 2 stolár jeden odsúdený. V školskom roku 2010-2011 bolo na dennú formu štúdia v Strednej odbornej škole Dubnica nad Váhom v učebnom odbore 2464 2 strojní mechanik prijatých 6 odsúdených. Odsúdení, ktorí pokračujú v štúdiu na oboch stredných školách si po počiatočných problémoch postupne zvykli na nové povinnosti,

časový rozvrh dňa a preukazujú záujem o pokračovanie v štúdiu. Na základe úspešného ukončenia prvého školského roku im boli odovzdané vysvedčenia.

Odsúdení, ktorí nastúpili do prvého ročníka, sa na špecifiká výchovno-vzdelávacieho procesu v podmienkach výkonu trestu adaptovali pomerne dobre. Študenti majú upravený časový rozvrh dňa tak, aby mohli primerane pracovať aj sa pripravovať na štúdium vo vymedzených priestoroch sektorov. Ako motivačný prvok možno hodnotiť aj zakomponovanie povinnosti študovať do programu zaobchádzania. Za pozitívum považujeme aj skutočnosť, že všetci odsúdení, ktorí boli na štúdium prijatí, aj v štúdiu úspešne pokračujú, až na tých, ktorí boli v priebehu školského roka podmienene prepustení z výkonu trestu. Títo študenti však majú možnosť pokračovať v začatom štúdiu a podľa našich zistení aj niektorí pokračujú v štúdiu v študijných odboroch na príslušných školách v civile. Všetci študenti zaradení do vzdelávania v ústave dosahujú priemerné až veľmi dobré výsledky, vyučujúci veľmi pozitívne hodnotia aj ich slušné správanie a disciplínu.

2.7.2 Vzdelávanie odsúdených v školskom roku 2011-2012

Všeobecnovzdelávacia výučba v aktuálnom školskom roku pokračuje prostredníctvom stredoškolského vzdelávania. Stredoškolského vzdelávania sa aktuálne zúčastňuje 33 odsúdených. Na základe spracovaných Dohôd o spolupráci pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu sa vzdelávanie realizuje v spolupráci so Strednou odbornou školou v Dubnici nad Váhom a Strednou odbornou školou podnikania v Trenčíne. Stredná odborná škola Dubnica nad Váhom v školskom roku 2011/2012 prijala na dennú formu štúdia v dvoch detašovaných triedach 9 odsúdených v učebných odboroch 2464 2 strojný mechanik a 2683 3 elektromechanik, jeden žiak bol na základe splnenia podmienok prijatý do tretieho ročníka v odbore 3355 2 stolár. Na tejto škole už ako druháci a tretiaci pokračujú v štúdiu dennou formou ďalší desiatí odsúdení. Stredná odborná škola podnikania Trenčín prijala do dvojročného nadstavbového štúdia dennou formou v dvoch detašovaných triedach v odbore podnikanie v remeslách a službách 9 odsúdených, individuálnou formou pokračujú dvaja odsúdení v štúdiu v študijnom odbore 6442 4 00 - obchodný pracovník a jeden v učebnom odbore 3152 2 01 - krajčír – pánske odevy. Odsúdení, ktorí nastúpili

do prvého ročníka, sa na špecifiká výchovno-vzdelávacieho procesu v podmienkach výkonu trestu priebežne adaptujú. Študenti majú upravený časový režim dňa tak, aby mohli primerane pracovať aj sa pripravovať na štúdium vo vymedzených priestoroch. Ako motivačný prvok možno hodnotiť aj zakomponovanie povinnosti študovať do programu zaobchádzania. Za pozitívum považujeme aj skutočnosť, že všetci odsúdení, ktorí boli na štúdium prijatí, aj v štúdiu úspešne pokračujú. V predchádzajúcom školskom roku boli z hľadiska dosiahnutého prospechu hodnotení od priemerných až po výborných, pozitívne je hodnotená oblasť správania, disciplíny, kultúry prejavu. Prax je naďalej realizovaná v stolárskej a zámočnickej dielni, ktoré boli materiálne vybavené strednou školou. V rámci finančných možností ústavu sú učebne a zborovňa vybavené technikou, tabuľami, pomôckami a zariadené, takže zodpovedajú nárokom na vzdelávanie odsúdených. V budúcnosti by bolo vhodné doplnenie kvalitnejším PC s programovým vybavením pre efektívnejšiu výučbu cudzích jazykov a odborných predmetov, predbežný prísľub pomoci v tomto smere dala Stredná odborná škola podnikania Trenčín.

2.8 Hodnotenie vzdelávania

2.8.1 Hodnotenie vzdelávania zo strany zamestnancov ústavu

Vzdelávanie odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody je jedným z dôležitejších prvkov v procese zaobchádzania s odsúdenými a je jednou z priorit pri stanovovaní programov zaobchádzania pedagógov výchovných kolektívov odsúdených. Pedagógom vypracovaný program zaobchádzania obsahuje okrem edukácie, ktorá je prioritná, aj aktivity vo voľnom čase, zaraďovanie do práce, vzťahy s vonkajším prostredím i iné metódy a postupy zaobchádzania. Vzdelávanie ako neoddeliteľná súčasť programu zaobchádzania je zamerané na rozvoj osobnosti odsúdeného, jeho primerané správanie a hodnotovú orientáciu nielen vo výkone trestu odňatia slobody, ale aj po jeho prepustení na slobodu.

2.8.2 Hodnotenie vzdelávania zo strany odsúdených

O postojoch odsúdených zaradených do vzdelávania svedčí aj skutočnosť, že všetci odsúdení, ktorí sa v ústave za posledné 3 roky do vzdelávania prihlásili a na základe splnených kritérií aj do vzdelávania boli zaradení študujú. Všetky formy vzdelávacích aktivít organizovaných v ústave sa zo strany odsúdených stretajú s patričným záujmom. Kapacitné a materiálno-technické možnosti ústavu sú nedostatočné najmä pri organizovaní krátkodobých kurzov, ktorých výsledok je pre odsúdených hmatateľný získaním príslušných návykov a zručností. Odsúdení, ktorí sa rozhodnú vzdelávať v ponúkaných odboroch stredoškolského štúdia sú v mnohých prípadoch ochotní študovať aj za cenu straty svojho osobného voľna i finančných prostriedkov nutných na zakúpenie učebných a študijných pomôcok, ktoré nemôže zabezpečiť ústav, resp. príslušná stredná škola (napr. výučba cudzích jazykov).

3. TRH PRÁCE

Práca má pre človeka veľký význam. Práca je činnosť, ktorá potvrdzuje jedinečnosť človeka vo vzťahu k spoločnosti, je dôležitou podmienkou jeho existencie, prináša mu materiálny úžitok, ale dáva mu aj pocit seberealizácie a užitočnosti. Preto zohráva takú dôležitú úlohu na trhu práce.

Trh práce je založený na vzťahu dvoch subjektov – toho, kto niečo ponúka (v tomto prípade svoju prácu) a tým, kto o túto prácu javí záujem a je ochotný ponúkanú prácu kúpiť. Súčasný trh práce sa vyznačuje vysokou dynamikou, zvyšujúcimi sa požiadavkami na produktivitu, kvalitu i zvyšovanie produkcie a zároveň znižovanie nákladov a preto postavenie pracovníkov na trhu práce je závislé predovšetkým na ich schopnosti permanentne sa adaptovať na tieto požiadavky.

3.1. Význam práce pre človeka

Zamestnanie má pre človeka značnú hodnotu. Profesná rola je dôležitou súčasťou identity a faktorom ovplyvňujúcim sociálne hodnotenie daného jedinca.

Práca môže mať pre človeka rôzny význam:

- Ø peniaze – cieľom je spotreba, uspokojenie rôznych potrieb prostredníctvom hodnôt a pôžitkov, ktoré môže za peniaze získať,
- Ø aktivita – pracovná činnosť uspokojuje potrebu zmysluplnej aktivity,
- Ø seberealizácia – hlavným cieľom je úspech, získanie sociálnej pozície, potreba ukázať, že človek niečo vie,
- Ø sociálny kontakt – v zamestnaní má človek možnosť sa stýkať s rôznymi ľuďmi, nadväzovať rôzne kontakty,
- Ø samostatnosť a nezávislosť – ekonomická sebestačnosť a nezávislosť na spoločnosti či rodine.

3.1.1 Faktory obmedzujúce vstup na trh práce

V spoločnosti sú ľudia, ktorí svoje pracovné uplatnenie získavajú bez väčších problémov, ale niektorým skupinám obyvateľstva obmedzujú vstup na trh práce určité nepriaznivé faktory. Medzi tieto skupiny môžeme zaradiť:

- Ø *absolventi škôl* – nemajú pracovné skúsenosti, nechcú prijímať zodpovednosť,
- Ø *bezdomovci* – majú len pozostatky pracovných návykov, môžu odradzovať na prvý pohľad,
- Ø *dlhodobo nezamestnaní* – taktiež dochádza k zníženiu pracovných návykov, menej sa orientujú v profesii
- Ø *ľudia s nízkym vzdelaním* – výrazné obmedzenie ďalšieho vzdelávania a možnosť pracovného uplatnenia,
- Ø *mladiství* – väčšinou majú dosiahnuté len základné vzdelanie, výrazne obmedzená možnosť uplatnenia sa aj v dôsledku pracovno-právnych predpisov,
- Ø *národnostné menšiny* – u nás sa jedná prevažne o rómske etnikum, nízka úroveň vzdelania, ťažká adaptácia do pracovného kolektívu, malá motivácia k práci a pracovným návykom,
- Ø *prepustení z výkonu trestu* – sú považovaní za nespoľahlivých, ak sa zamestnajú, tak väčšinou sa jedná o pomocné práce, ich zamestnanie je spojené s rizikom vzhľadom k ich trestnej činnosti. Často krát dosahujú len základné vzdelanie, nemajú pracovné návyky, väčšina pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody nepracuje – nemajú žiadne zručnosti. Väčšina býva viackrát súdne trestaná, sú závislí na alkohole alebo drogách – vplyv na to má aj ich prostredie, v ktorom žijú. Len veľmi malá časť odsúdených využíva možnosť ďalšieho vzdelávania sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody, chýba im motivácia. Nevyužívajú možnosti pomoci sociálnych pracovníkov, po prepustení na slobodu sa veľmi ťažko adaptujú na súčasné podmienky trhu práce.

3.2 Politika zamestnanosti

Politiku zamestnanosti môžeme definovať ako činnosť, ktorá smeruje k dosiahnutiu rovnováhy medzi ponukou a dopytom po pracovnej sile a produktívnom využití zdrojov pracovných síl. Politika zamestnanosti sa zaoberá aj zabezpečením práva občanov na prácu a zamestnanie bez ohľadu na rasu, farbu pleti, jazyk, náboženstvo, príslušnosť k sociálnej skupine, majetok, zdravotný stav alebo vek. Jej cieľom je vytváranie optimálnych podmienok na dosahovanie plnej a produktívnej zamestnanosti.

3.2.1 Aktívna a pasívna politika zamestnanosti

Štát ovplyvňuje vývoj vzťahov na trhu práce prostredníctvom aktívnej a pasívnej politiky zamestnanosti a tiež hospodársko-technickými opatreniami.

- Ø aktívna politika zamestnanosti – t.j. vytváranie alebo zachovanie pracovných miest, rekvalifikácia, podpora zamestnávania mladých ľudí.
- Ø pasívna politika zamestnanosti – stanovenie podmienok podpory a výšky podpory v nezamestnanosti, sociálne podpory
- Ø hospodársko-technické opatrenia – nie sú bezprostredne orientované na trh práce, ale majú naň podstatný vplyv – patrí sem napríklad podpora malého a stredného podnikania, alebo rôzne regionálne programy.

3.2.2 Malá a veľká politika zamestnanosti

Hospodárska politika štátu je súhrn ekonomických opatrení, ktoré sú zamerané buď na celú ekonomiku, alebo na jej jednotlivé časti. V hospodárskej politike v oblasti zamestnanosti môžeme rozlišovať malú alebo veľkú politiku zamestnanosti.

Veľká politika zamestnanosti sa svojimi opatreniami zameriava na odstránenie príčin vzniku zvýšenej nezamestnanosti, pôsobí plošne. Opatrenia veľkej politiky zamestnanosti sú závislé od celkového zamerania sa hospodárskej politiky, nejedná sa len o nezamestnanosť, ale aj o ekonomický rast, platobnú bilanciu a infláciu. Základným cieľom každej hospodárskej politiky je plná

zamestnanosť, stabilný ekonomický rast, cenová stabilita. Tieto ciele však bývajú konfliktné, takže často úspech v jednej oblasti znamená zhoršenie v oblasti druhej. Napríklad zastavenie inflácie môže viesť k zvýšeniu nezamestnanosti.

Malá politika zamestnanosti rieši dôsledky existujúcej nerovnováhy na trhu práce – zohľadňuje regionálne aspekty nezamestnanosti. Preto boli zriadené úrady práce, ktoré prebrali na seba základnú úlohu súvisiacu so sprostredkovaním zamestnania a výplat podpory v nezamestnanosti. Úrady práce plnia aj nasledujúce funkcie:

- Ø sledujú a hodnotia stav na trhu práce,
- Ø informujú občanov o možnostiach získania zamestnania,
- Ø sprostredkovávajú vhodné zamestnanie uchádzačovi o zamestnanie,
- Ø poskytujú poradenské služby spojené s hľadaním zamestnania,
- Ø vedú evidenciu uchádzačov o zamestnanie,
- Ø rozhodujú o vyradení z evidencie,
- Ø organizujú, zabezpečujú rekvalifikácie,
- Ø podporujú zamestnávateľov a podnikateľov pri vzniku nových pracovných miest,
- Ø spolupracujú s inštitúciami ovplyvňujúcimi trh práce,
- Ø kontrolujú dodržovanie záväzných právnych predpisov o zamestnanosti.

3.3 Nezamestnanosť

Strata zamestnania je pre väčšinu ľudí nepríjemnou udalosťou – znamená pre nich pokles životnej úrovne a ekonomickú neistotu. Nezamestnanosť predstavuje sociálno-ekonomický problém, s ktorým sa stretávame v posledných 20-tich rokoch. Je spojená s existenciou trhového prostredia, je to vlastne nerovnováha medzi ponukou a dopytom na pracovnom trhu.

3.3.1 Anatómia nezamestnanosti

Podľa Dagmar Brožovej (Spoločenské souvislosti trhu práce, Sociologické nakladatelství Praha, 2003) môžeme definovať, kto je zamestnaný a kto nezamestnaný takto:

Zamestnaný je ten, kto vykonáva akékoľvek platené zamestnanie alebo podniká. Zamestnaní sú tiež tí, ktorí prácu majú, ale práve nepracujú – sú chorí, na dovolenke, alebo štrajkujú.

Nezamestnaný je ten, kto je schopný pracovať, je ochotný v priebehu určitej doby nastúpiť do zamestnania, nemá platené miesto a ani nepodniká a aktívne ho hľadá. Podmienkou tzv. registrovanej nezamestnanosti je zaregistrovanie sa na úrade práce, prostredníctvom ktorého si hľadá prácu.

Zamestnaní a nezamestnaní dohromady tvoria ekonomické aktívne obyvateľstvo (pracovnú silu). Ľudia, ktorí nepatria ani do jednej skupiny sú napr. študenti, dôchodcovia a tvoria ekonomicky neaktívne obyvateľstvo.

3.3.2 Druhy nezamestnanosti

Rozlišujeme niekoľko druhov nezamestnanosti:

- Ø *frikčná nezamestnanosť* – krátkodobá forma nezamestnanosti, vzniká vtedy, keď sa zamestnaná osoba vzdá svojho pracovného miesta, pretože si hľadá iné pracovné miesto, alebo sa sťahuje z jedného regiónu do druhého. Môžeme ju označiť aj za dobrovoľnú nezamestnanosť.
- Ø *sezónna nezamestnanosť* – je krátkodobá, zodpovedá odvetviám, ktoré sú závislé na počasi – stavebníctvo, poľnohospodárstvo alebo turistický ruch.
- Ø *štruktúrna nezamestnanosť* – vzniká vtedy, keď ponuka práce, resp. pracovnej sily (členená podľa veku, pohlavia, kvalifikačnej štruktúry) je vyššia ako dopyt v uvedenej štruktúre a keď ľudia hľadajúci prácu nie sú dostatočne pripravení na to, aby pracovali v inom odvetví, v inej profesii, na pracovnom mieste s inou kvalifikáciou.
- Ø *cyklická nezamestnanosť* – je vyvolaná cyklickými zmenami v makroekonomickom rozmere. Vzniká v čase, keď je ekonomika vo fáze hospodárskej recesie, depresie a krízy a v prípade hospodárskeho vzostupu zaniká. V prípade cyklickej nezamestnanosti výrazne klesá dopyt po pracovnej sile.

3.3.3 Príčiny nezamestnanosti

Nezamestnanosť neohrozuje ľudí v rovnakej miere. Riziko nezamestnanosti ovplyvňuje hlavne vzdelanie, vek, pohlavie, zdravotný stav a príslušnosť k určitej sociálnej skupine.

Vzdelanie – stratou zamestnania sú ohrození najviac ľudia s nedostatočnou kvalifikáciou a nízkym vzdelaním. Ľudia s nižšou úrovňou vzdelania v porovnaní so vzdelanými a kvalifikovanými ľuďmi majú menšiu šancu uplatniť sa na trhu práce.

Vek – rizikovou skupinou sú mladí ľudia do 25 rokov – nemajú prax a skúsenosti a starší ľudia nad 50 rokov veku života – často krát sú považovaní za nemej perspektívnych napríklad z dôvodu zníženej výkonnosti.

Pohlavie – u žien je riziko straty zamestnania vyššie než u mužov, najmä pokiaľ nemajú potrebnú kvalifikáciu, mladé ženy sú handicapované perspektívou tehotenstva alebo starostlivosť o malé deti.

Príslušnosť k sociálnej skupine – ľudia z najnižších sociálnych vrstiev, príslušníci rôznych etník – rómovia. Ťažko sa adaptujú, nedosahujú patričné vzdelanie.

Zdravotný stav – ľudia so zmenenou pracovnou schopnosťou, zdravotne postihnutí. Nestačia požadovanému tempu a nárokom na produktivitu práce.

3.4. Uplatnenie odsúdených na trhu práce

Pobyt vo väzení predstavuje určitú stigmu, ktorej sa človek len tak ľahko nezbaví. Spoločnosť trestaných ľudí neakceptuje a ich hodnotenie býva často krát negatívne. Verejnosť je presvedčená, že si nezaslúžia žiadne ohľady ani pomoc a navyše neverí, že by sa mohli napraviť. Nálepka odsúdeného človeka sťažuje jeho ďalšiu adaptáciu na život na slobode – ťažko si napríklad hľadá prácu alebo bývanie.

Ľudia po výkone trestu patria do špecificky rizikovej skupiny, ktorá je vytláčaná na okraj pracovného trhu. Napríklad pri výberovom konaní sa môže človek dostať do horšej pozície oproti človeku z nerizikovej skupiny. Jedným z dôvodov vylúčenia z trhu práce je nízke vzdelanie. Najmenšie šance na uplatnenie sa majú ľudia so základným vzdelaním.

Najzložitejšie obdobie pre odsúdeného človeka nastáva po ukončení trestu odňatia slobody. Takíto ľudia nemajú prácu alebo si ju nedokážu nájsť. Ústav pre výkon trestu odňatia slobody stráca s takýmito osobami kontakt, takže nemá prehľad, koľkým z nich sa podarilo zamestnať a uplatniť sa na trhu práce.

Po výkone trestu odňatia slobody sa bývalí odsúdení stretávajú s rôznymi ťažkosťami. Pobyt vo väzení je inou kultúrou, je to odlišný spôsob života ako na slobode. Mnohí po prepustení nemajú žiadne plány, ale ich plány sú také nerealistické, nakoľko nemajú informácie o reálnom živote. Potom človek cíti bezmocnosť, nie je schopný sa v novom prostredí správať kompetentne. Aj keď sa podaktorí veľmi snažia zvládnuť život na slobode a uplatniť sa, bez pomoci odborných pracovníkov to nejde. Už počas výkonu trestu odňatia slobody by sa mali nakontaktovať na sociálneho pracovníka, s ktorým sa môžu stretávať počas rôznych sociálnych aktivít, aby sa mohli po výkone trestu odňatia slobody stretnúť a ktorý bývalému odsúdenému môže po výkone trestu poskytnúť profesionálnu pomoc. Jednou z takýchto pomoci je aj sprostredkovanie zamestnania.

3.4.1 Ochranné pracoviská

² Ochranné pracoviská sa nazývajú také pracovné miesta, ktoré sú vytvorené pre ľudí vychádzajúcich z výkonu trestu. Keďže títo ľudia nemajú prácu a ani si ju nedokážu nájsť (predsudky spoločnosti, požadovanie výpisov z registra trestov) je potrebné, aby prešli prácou v ochrannom pracovisku (takéto pracovisko má zriadené napr. občianske združenie Maják). Tu získavajú status zamestnaného človeka. Zamestnanému človeku sa oveľa ľahšie získava akákoľvek iná práca. Podstatné je, že ako posledný v jeho životopise nefiguruje výkon trestu. Projekt pomáha trestanému človeku prijať nádej na nový život a uskutočňovať ju. Získanie zamestnania a „slušnej práce s dobrým zárobkom“ je „vysadením“ človeka na začiatok životnej cesty. Ak by na slobode nenašiel zamestnanie dlhšie ako rok po ukončení trestu, hrozilo by riziko, že začne opäť páchať trestnú činnosť vyplývajúcu zo subjektívneho pocitu nezmyselnosti života.

² Trnavská univerzita
www.majak.org/download/skripta/b13edle8.pdf

Filozofiou týchto pracovísk je zárobková činnosť, ktorej výsledkom je okrem iného aj dosiahnutie finančného zisku. Pre zaradenie sa ľudí po výkone trestu odňatia slobody do normálneho života je dôležité, aby sa naučili pracovať v konkurenčných podmienkach trhu práce. Ochranné pracovisko ich nemá pred týmto prostredím chrániť, ale naopak, má ich pripraviť na fungovanie v ňom a dosahovať úspech. Ochranné pracovisko neznamena viac kontroly, ale pomáha klientovi bezprostredne po výkone trestu získať zdroje vlastnou prácou. S týmito zdrojmi potom samostatnearába bez toho, aby o využití svojho zárobku kohokoľvek oboznamoval. Klient má možnosť vidieť, ako arábajú s peniazmi iní pracovníci organizácie a postupne má možnosť naučiť sa so svojimi finančnými zdrojmi efektívnejšie arábať.

Veľmi významnou pomocou pri prevencii kriminality by sa stalo, keby veľké podniky s veľkým množstvom zamestnancov (napr. na každých 50 zamestnancov) mali povinnosť zamestnávať jednu trestanú osobu. Takto sú momentálne riešené zdravotne postihnuté osoby. Ak by boli podobným spôsobom riešené trestané osoby, významne by to pomohlo ich resocializácii a následne prevencii proti opakovanej kriminalite.

3.4.2 Občianske združenia - projekty

Pomoc bývalým odsúdeným poskytujú aj rôzne občianske združenia, ktoré im ponúkajú šancu uplatniť sa v ďalšom živote. Na Slovensku je to napríklad Občianske združenie Konzultačné a informačné centrum EDUKOS v Dolnom Kubíne.

Tieto združenia vypracovávajú rôzne projekty, v ktorých sa snažia umožniť bývalým odsúdeným uplatniť sa na trhu práce. Zameriavajú sa v nich na osobnostný rozvoj, prípravu na trh práce alebo sa môžu zamerať na individuálnu prácu s takýmto klientom.

³ Pri osobnostnom rozvoji sa zameriavajú na rozvoj komunikačných a sociálnych zručností, zvládanie záťaže a stresových situácií a dosiahnutie pozitívnej zmeny klienta.

Príprava na trh práce – tu sa snažia bývalí odsúdení získať zručnosť súvisiace s hľadaním zamestnania. Vytvárajú si životopisy, píšú motivačné listy, žiadosti o zamestnanie, učia sa komunikovať s potenciálnymi zamestnávateľmi, získavajú základné právne vedomosti pri orientácii na trh práce a orientácií sa v spoločnosti. Súčasťou prípravy na trh práce býva aj získavanie manuálnych a praktických zručností v rôznych dielňach – napríklad v kovárskej, krajčírskkej, stolárskej. Takisto môžu získavať zručností aj v informačných technológiách.

Individuálny prístup ku klientovi – odborní pracovníci pracujú s klientom osobne napríklad pri zvyšovaní kvalifikácie – buď pri dokončovaní štúdia alebo pri rekvalifikácii. Trestná zodpovednosť sa na Slovensku znížila na 14 rokov, podaktorí klienti nemajú ukončené ani základné vzdelanie a vo výkone trestu odňatia slobody neprejavili záujem o ďalšie vzdelávanie sa, zostáva táto práca na týchto odborných pracovníkov. Zároveň im pomáhajú pri hľadaní práce a pri samostatnom fungovaní v spoločnosti – napríklad registrácia sa v rôznych inštitúciách ako je zdravotná alebo sociálna poisťovňa.

3.4.3 Podporné programy

Trest odňatia slobody je veľkým zásahom do života človeka. Spretfhajú sa všetky väzby odsúdeného so životom na slobode. Bolo by veľmi dobré, keby sa odsúdení už počas výkonu trestu odňatia slobody pripravovali na trh práce. Nakoľko vždy záleží na charaktere výkonu trestu, je príprava na trh práce a možnosti zamestnať obvinených v súčasnej dobe veľmi obmedzená. Už aj z toho dôvodu, že mnohí odsúdení nedosahujú potrebné vzdelanie, nikdy nepracovali, nemajú žiadne pracovné návyky, alebo neprejavujú o prácu žiadny záujem.

³ Integrácia bývalých odsúdených do života a trhu práce, príručka, Dobrá prax, Good practice of TCA partner under the EQUAL programme, 2005 – 2007

Je veľmi dôležité, aby naša spoločnosť intenzívne podporovala začlenenie bývalých odsúdených do spoločnosti prostredníctvom vytvárania pracovných príležitostí, ktoré podporujú návrat na trh práce. Znamená to iniciovať programy na podporu rastu zamestnanosti, posilňovanie ľudských zdrojov a kapacít pre uplatnenie sa na trhu práce – vrátane podpory vzdelávania sa a prípravy na trh práce.

PRAKTICKÁ ČASŤ

4. PRIESKUM O VZDELÁVANÍ ODSÚDENÝCH V PODMIENKACH VÝKONU TRESTU ODŇATIA SLOBODY

V prieskume sme sa zamerali na ďalšie vzdelávanie odsúdených v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom (ďalej len „ÚVTOS Dca“) a ich možnosti uplatnenia sa na trhu práce po ukončení vzdelávania.

4.1 CIEĽ A HYPOTÉZY PRIESKUMU

Cieľom prieskumu bolo zistiť záujem odsúdených o ďalšie vzdelávanie v podmienkach ÚVTOS Dca, aké formy vzdelávania v ÚVTOS Dca prebiehajú, aké zručnosti a vedomosti získali odsúdení počas vzdelávania vo výkone trestu odňatia slobody a ako vidia svoje možnosti uplatnenia sa na trhu práce po ukončení trestu odňatia slobody.

Hypotéza č. 1:

Predpokladáme, že viac ako 50% odsúdených, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania, má len základné dosiahnuté vzdelanie.

Hypotéza č. 2:

Predpokladáme, že viac ako 50% odsúdených, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania bolo pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody nezamestnaných.

Hypotéza č. 3:

Predpokladáme, že viac ako 50% odsúdených, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania získali zručnosti, ktoré doteraz nemali.

Hypotéza č. 4:

Predpokladáme, že viac ako 50% odsúdených, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania nevedia, čo znamená pojem trh práce.

Hypotéza č. 5:

Predpokladáme, že viac ako 50% odsúdených, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania, bude predpokladať, že sa neuplatnia na trhu práce.

4.2 METÓDY, ZBER A SPRACOVANIE DÁT

Prieskumu sa zúčastnilo 33 odsúdených z Ústavu pre výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania. Ako najvhodnejšia metóda na získanie potrebných údajov sa mi javila metóda dotazníka umožňujúca vyhodnocovanie a porovnávanie získaných údajov. Zvolila som metódu dotazníka so štruktúrovanými a pološtruktúrovanými otázkami. Dotazník bol anonymný, obsahoval 20 otázok. Zber informácií prebehol v ÚVTOS Dubnica nad Váhom v priebehu mesiaca december 2011. Výsledky som spracovávala ručne, návratnosť dotazníkov bola 100%.

4.3 ANALÝZA A INTERPRETÁCIA ÚDAJOV ZÍSKANÝCH PRIESKUMOM

Získané informácie od respondentov som spracovala a ich analýzu a interpretáciu uvádzam v tabuľkách a grafoch.

Otázka č. 1 Pohlavie

Prieskumu sa zúčastnilo 33 (100%) odsúdených mužov z Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom, ktorí sa zúčastňujú vzdelávania.

Otázka č. 2

Vekové zloženie

Tabuľka č. 2

Vekové zloženie		
Vekové zloženie	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
do 20 rokov	2	6,06%
od 21 do 30 rokov	27	81,82%
od 31 do 40 rokov	4	12,12%
od 41 do 50 rokov	0	0,00%
nad 50 rokov	0	0,00%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 2

Prieskumom sme zistili, že vzdelávania sa zúčastňujú 2 odsúdení (6,06%) do 20 rokov – z toho jeden so základným vzdelaním a jeden so stredným odborným vzdelaním. 27 odsúdených (81,82%) má vek od 21 do 30 rokov – z toho 20 so základným vzdelaním a 7 so stredným odborným vzdelaním. 4 odsúdení (12,12%) sú vo veku od 31 do 40 rokov – 3 so základným vzdelaním a 1 so stredným odborným vzdelaním. Ako vidieť z tabuľky č. 2 a grafu č. 2, najvyššie percento odsúdených zaradených do vzdelávania v ÚVTOS Dca je vo veku od 21 do 30 rokov.

Otázka č. 3

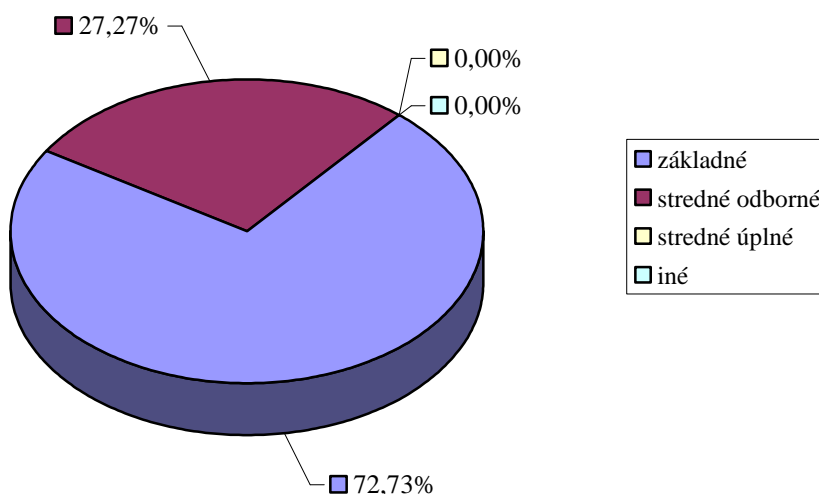
Maximálne dosiahnuté vzdelanie

Tabuľka č. 3

Maximálne dosiahnuté vzdelanie		
Dosiahnuté vzdelanie	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
základné	24	72,73%
stredné odborné	9	27,27%
stredné úplné	0	0,00%
iné	0	0,00%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 3

Maximálne dosiahnuté vzdelanie

V tomto prípade sa potvrdila hypotéza č. 1. Prieskumom sme zistili, že vzdelávania sa zúčastňuje 24 odsúdených (72,73%) s dosiahnutým základným vzdelaním – z toho jeden vo veku do 20 rokov, 20 odsúdených vo veku do 30 rokov veku a 3 odsúdení vo veku do 40 rokov. 9 odsúdených (27,27%) má stredne odborné vzdelanie – jeden vo veku do 20 rokov a 8 vo veku do 30 rokov.

Otázka č. 4

Boli ste pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný?

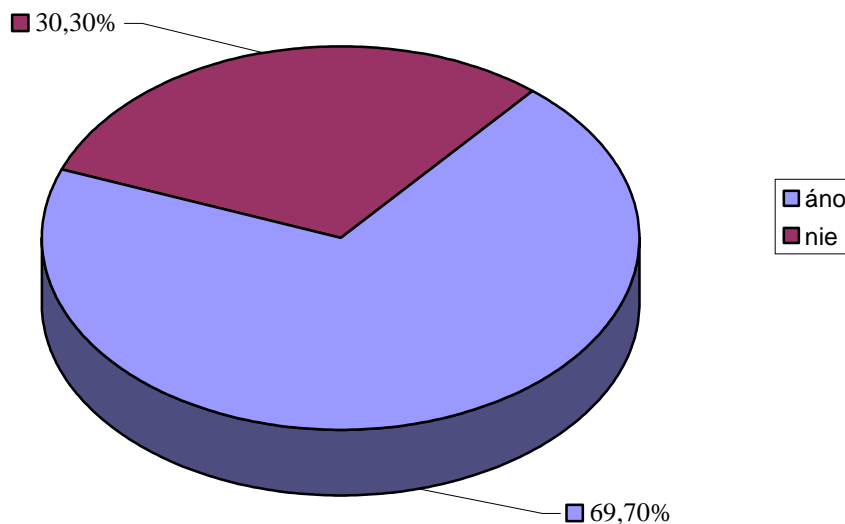
Tabuľka č. 4

Boli ste v čase pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný?

Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	23	69,70%
nie	10	30,30%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 4

Boli ste v čase pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný?

Hypotéza č. 2 sa nepotvrdila. Predpokladali sme, že 50% respondentov pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody bolo nezamestnaných. Prieskumom sme zistili, že až 23 odsúdených (69,70%) bolo zamestnaných – z toho 16 odsúdení dosiahli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody základné vzdelanie a 7 odsúdení získali stredné odborné vzdelanie. Nezamestnaných bolo len 10 odsúdených (30,30%) – 8 odsúdených so základným vzdelaním a 2 so stredným odborným vzdelaním.

Otázka č. 5

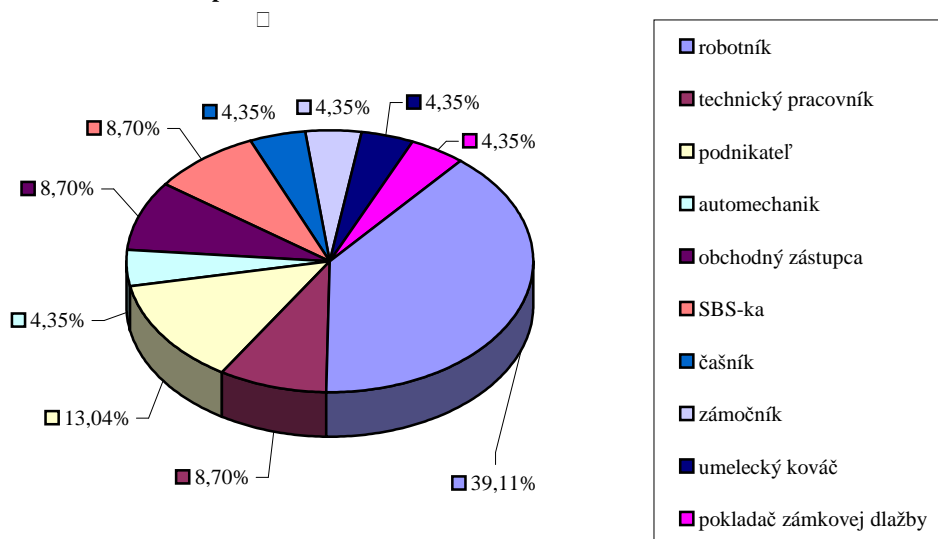
Ak ste boli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný, pracovali ste ako:

Tabuľka č. 5

Ak ste boli pred nástupom vo výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný pracovali ste ako:

Zamestnanie	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
robotník	9	39,11%
technický pracovník	2	8,70%
podnikateľ	3	13,04%
automechanik	1	4,35%
obchodný zástupca	2	8,70%
SBS-ka	2	8,70%
čaušník	1	4,35%
zámočník	1	4,35%
umelecký kováč	1	4,35%
pokladač zámkovej dlažby	1	4,35%
Spolu	23	100,00%

Graf č. 5 Ak ste boli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný, pracovali ste ako:

Prieskumom sme zistili, že z odsúdených, ktorí pred výkonom trestu pracovali, bolo 9 robotníkov (39,11%), 2 technickí pracovníci (8,70%), 3 podnikatelia (13,04%), 1 automechanik (4,35%), 2 obchodní zástupcovia (8,70%), 2 bezpečnostní pracovníci (8,70%), 1 čaušník (4,35%), 1 zámočník (4,35%), 1 pokladač zámkovej dlažby (4,35%) a 1 umelecký kováč (4,35%).

Otázka č. 6

Ak ste bol nezamestnaný, boli ste:

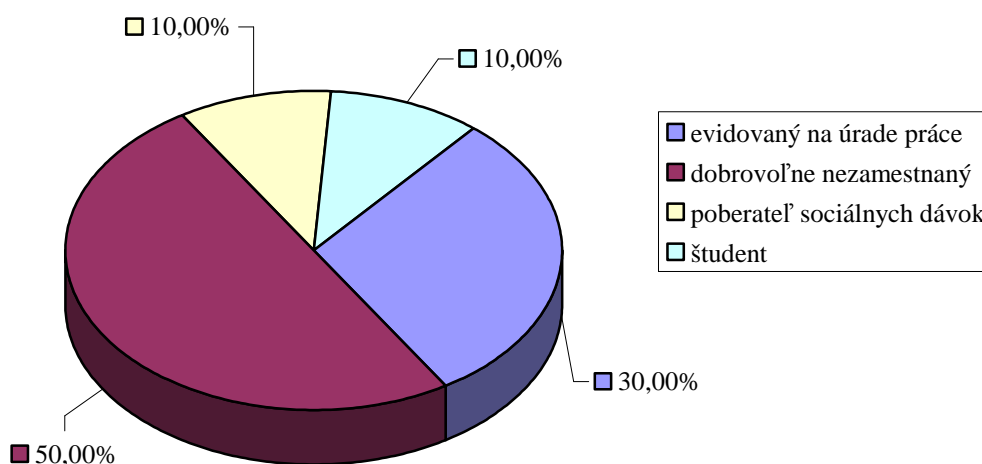
Tabuľka č. 6

Ak ste boli nezamestnaný, boli ste:

Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
evidovaný na úrade práce	3	30,00%
dobrovoľne nezamestnaný	5	50,00%
poberateľ sociálnych dávok	1	10,00%
študent	1	10,00%
Spolu	10	100,00%

Graf č. 6

Ak ste boli nezamestnaný, boli ste:

Prieskumom sme zistili, že z 10 respondentov, ktorí pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody nepracovali boli 3 odsúdení (30,00%) evidovaní na úrade práce – z toho 2 odsúdení so základným vzdelaním a jeden so stredným odborným. 5 odsúdených (50,00%) bolo dobrovoľne nezamestnaných – 4 so základným vzdelaním a jeden odsúdený dosiahol stredné odborné vzdelanie. 1 odsúdený (10,00%) poberal sociálne dávky a 1 odsúdený (10,00%) bol študentom. Obidvaja dosiahli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody základné vzdelanie.

Otázka č. 7

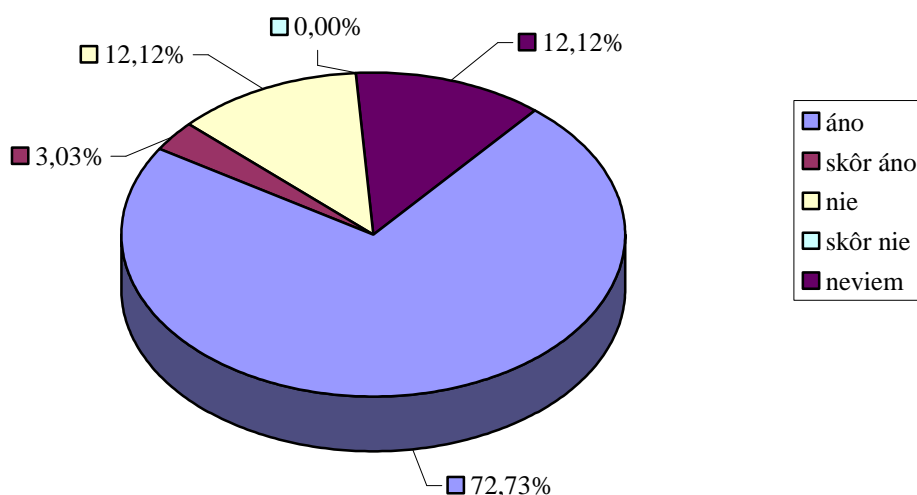
Máte záujem o ďalšie vzdelávanie sa vo výkone trestu odňatia slobody?

Tabuľka č. 7

Máte záujem o ďalšie vzdelávanie sa vo výkone trestu odňatia slobody?

Záujem o vzdelávanie	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	24	72,73%
skôr áno	1	3,03%
nie	4	12,12%
skôr nie	0	0,00%
neviem	4	12,12%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 7 **Máte záujem o ďalšie vzdelávanie sa vo výkone trestu odňatia slobody?**

Prieskumom sme zistili, že 24 odsúdených (72,73%) má záujem o ďalšie vzdelávanie sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody - z toho 17 odsúdených dosiahlo základné vzdelanie, 7 odsúdených stredné odborné vzdelanie. 1 odsúdený (3,03%) odpovedal skôr áno – odsúdený pred nástupom do výkonu trestu dosiahol stredné odborné vzdelanie. 4 odsúdení (12,12%) odpovedali nie – všetci štyria dosiahli základné vzdelanie a 4 odsúdení (12,12%) nevedia, či majú záujem o ďalšie vzdelávanie sa. Z toho 3 so základným vzdelaním a 1 so stredným odborným vzdelaním.

Otázka č. 8

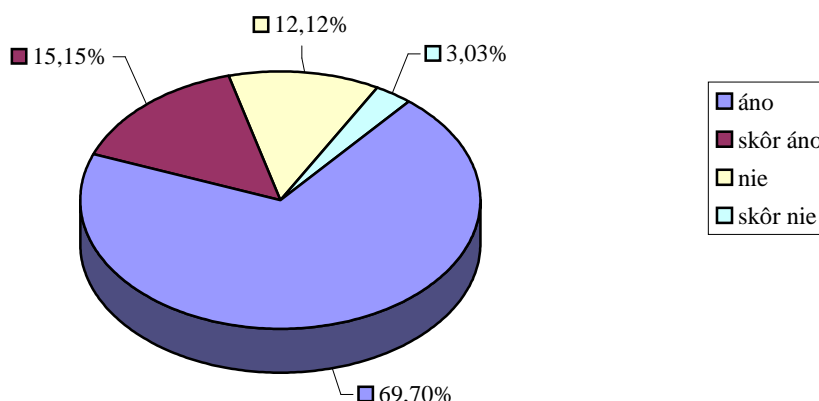
Ste dostatočne informovaný o možnosti ďalšieho vzdelávania sa vo výkone trestu odňatia slobody?

Tabuľka č. 8

Ste dostatočne informovaný o možnosti ďalšieho vzdelávania sa vo výkone trestu odňatia slobody?

Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	23	69,70%
skôr áno	5	15,15%
nie	4	12,12%
skôr nie	1	3,03%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 8 Ste dostatočne informovaný o možnosti ďalšieho vzdelávania sa vo výkone trestu odňatia slobody?

Prieskum preukázal, že 23 respondentov (69,70%) uvádza, že je dostatočne informovaných o možnosti ďalšieho vzdelávania sa vo výkone trestu odňatia slobody – z toho 19 odsúdených má záujem o ďalšie vzdelávanie sa a 3 záujem o ďalšie vzdelávanie nemajú. 5 respondentov (15,15%) uviedlo odpoveď skôr áno – z toho 3 odsúdení prejavili záujem o ďalšie vzdelávanie, 1 odsúdený nemá záujem vzdelávať sa a jeden uviedol odpoveď neviem. 4 respondenti (12,12%) uviedli odpoveď nie – z toho záujem o vzdelávanie prejavil jeden odsúdený, jeden uviedol odpoveď skôr áno a 2 sa nevedeli rozhodnúť. 1 respondent (3,03%) odpovedal skôr nie – tento respondent prejavil záujem o ďalšie vzdelávanie sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody.

Otázka č. 9

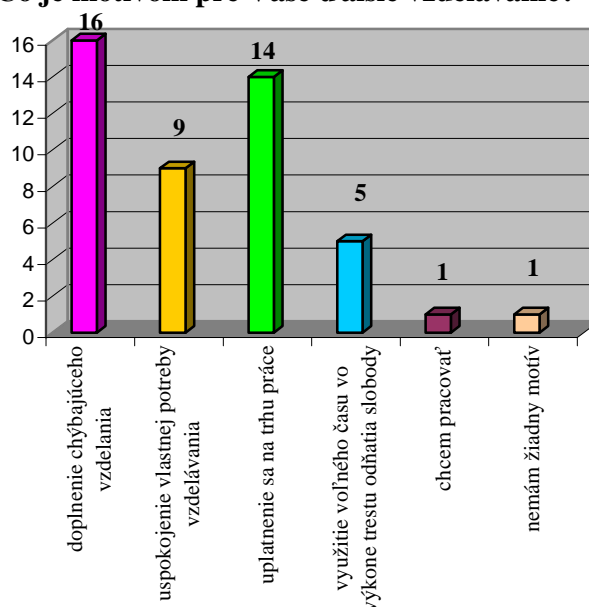
Čo je motívom pre vaše ďalšie vzdelávanie?

Tabuľka č. 9

Motívy pre ďalšie vzdelávanie	Počet
doplnenie chýbajúceho vzdelania	16
uspokojenie vlastnej potreby vzdelávania	9
uplatnenie sa na trhu práce	14
využitie voľného času vo výkone trestu odňatia slobody	5
chcem pracovať	1
namám žiadny motív	1

Graf č. 9

Čo je motívom pre Vaše ďalšie vzdelávanie?

V tejto otázke respondenti uvádzali viacero odpovedí a uvádzali svoje motívy pre ich vzdelávanie. Najväčším motívom pre nich je doplnenie chýbajúceho vzdelania – 16 – z toho boli 14 so základným vzdelaním a 2 so stredným odborným vzdelaním. Druhým najväčším motívom pre respondentov je uplatnenie sa na trhu práce – 14 – z toho bolo 10 respondentov so základným vzdelaním a 4 so stredným odborným. Ďalším motívom bolo uspokojenie vlastnej potreby vzdelávania – 9 – z toho 5 respondentov so základným vzdelaním a 4 so stredným odborným vzdelaním. Využitie voľného času uviedlo 5 respondentov – 3 so základným vzdelaním a 2 so stredným odborným vzdelaním. Chcem pracovať uviedol 1 respondent a 1 respondent nemá žiadny motív k vzdelávaniu. Obidvaja pred nástupom do výkonu trestu dosiahli základné vzdelanie.

Otázka č. 10

Akú formu vzdelávania absolvujete?

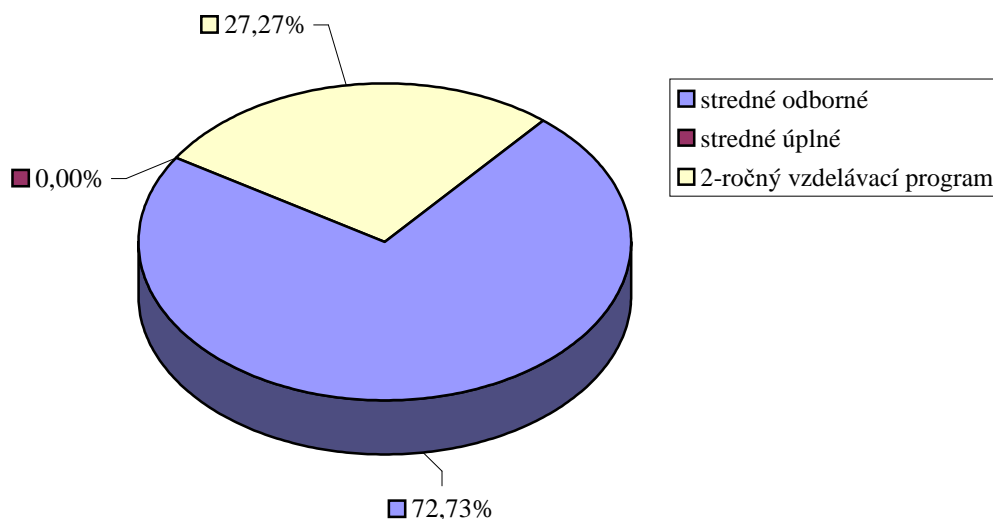
Tabuľka č. 10

Akú formu vzdelávania absolvujete?

Forma vzdelávania	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
stredné odborné	24	72,73%
stredné úplné	0	0,00%
2-ročný vzdelávací program	9	27,27%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 10

Akú formu vzdelávania absolvujete?

Z prieskumu vyplýva, že 24 odsúdených (72,73%) absolvuje stredné odborné vzdelanie – všetci 24 odsúdení dosiahli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody základné vzdelanie. 9 odsúdených (27,27%) absolvuje vyššie odborné vzdelanie, ktoré dosiahnu absolvovaním 2-ročného vzdelávacieho programu v strednej odbornej škole. Pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody dosiahli uvedení respondenti stredné odborné vzdelanie.

Otázka č. 11

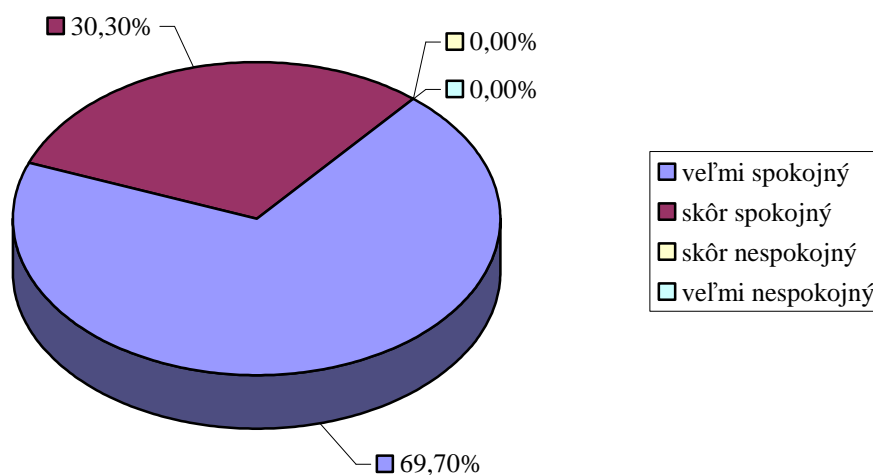
Ste spokojný s formou vzdelávania?

Tabuľka č. 11

Ste spokojný s formou vzdelávania?

Spokojnosť s formou vzdelávania	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
veľmi spokojný	23	69,70%
skôr spokojný	10	30,30%
skôr nespokojný	0	0,00%
veľmi nespokojný	0	0,00%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 11 Ste spokojný s formou vzdelávania?

Prieskumom sme zistili, že s formou vzdelávania je spokojných až 23 respondentov (69,70%). Z toho 16 respondentov prejavilo záujem o ďalšie vzdelávanie, 1 odpovedal skôr áno, 3 respondenti, ktorí nemali záujem o ďalšie vzdelávanie tiež uviedli, že sú veľmi spokojní s formou vzdelávania a 3 respondenti, ktorí nevedeli, či sa chcú vzdelávať, takisto uviedli, že sú veľmi spokojní s formou vzdelávania. 10 respondentov (30,30%) je s formou vzdelávania skôr spokojných. Z toho 8 respondentov prejavilo záujem o ďalšie vzdelávanie sa, 1 respondent, ktorý je skôr spokojný s formou vzdelávania nemal záujem o ďalšie vzdelávanie a 1 respondent sa nevedel rozhodnúť. Nespokojnosť so vzdelávaním neuviedol žiaden respondent.

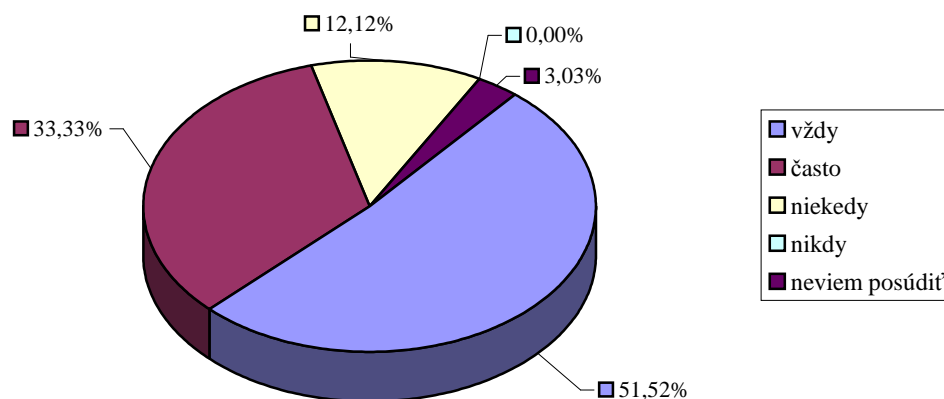
Otázka č. 12

Máte pocit, že čas strávený vzdelávaním je využitý zmysluplne?

Tabuľka č. 12

Máte pocit, že čas strávený vzdelávaním je využitý zmysluplne?		
Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
vždy	17	51,52%
často	11	33,33%
niekedy	4	12,12%
nikdy	0	0,00%
neviem posúdiť	1	3,03%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 12 Máte pocit, že čas strávený vzdelávaním je využitý zmysluplne?

Z vyššie uvedenej tabuľky č. 12 a grafu č. 12 vyplýva, že 17 odsúdených (51,52%) ma pocit, že čas strávený vzdelávaním je využitý zmysluplne – túto odpoveď uviedlo až 13 odsúdených so základným vzdelaním, z ktorých 12 pred nástupom do výkonu trestu pracovalo a 15 z nich má aj záujem o ďalšie vzdelávanie. 11 odsúdených (33,33%) sa vyjadrilo, že často majú tento pocit – z toho 8 so základným a 3 so stredným odborným vzdelaním, 7 respondentov z nich bolo pred výkonom trestu odňatia slobody zamestnaných a 8 má záujem o ďalšie vzdelávanie sa. 4 odsúdení (12,12%) uviedli odpoveď niekedy – až 3 z nich uviedli, že nemajú záujem o ďalšie vzdelávanie sa a 1 odsúdený (3,03%) nevie posúdiť tento pocit, aj keď má záujem o ďalšie vzdelávanie.

Otázka č. 13

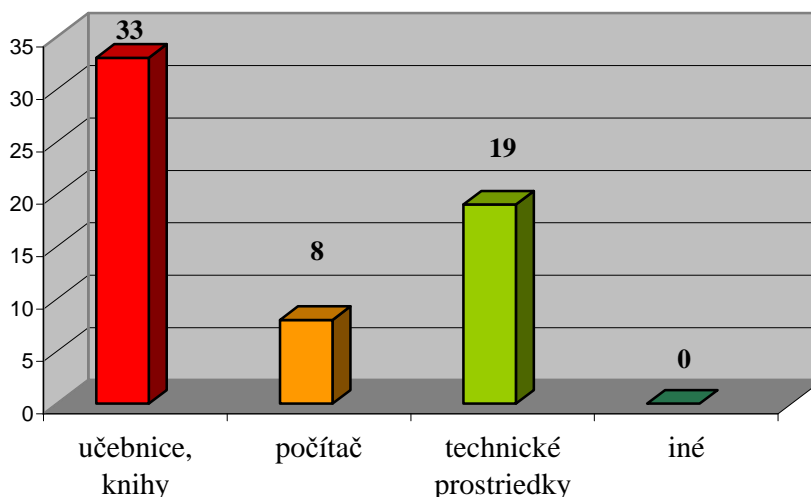
Aké učebné materiály a didaktické pomôcky využívate pri vzdelávaní?

Tabuľka č. 13

Aké učebné materiály a didaktické pomôcky využívate pri vzdelávaní?

Učebné materiály a didaktické pomôcky	Počet
učebnice, knihy	33
počítač	8
technické prostriedky	19
iné	0

Graf č. 13 Aké učebné materiály a didaktické pomôcky využívate pri vzdelávaní?

V otázke č. 13 dotazníka respondenti mohli uviesť viacero možností. Všetci oslovení respondenti – 33 – uviedli, že používajú pri vzdelávaní učebnice a knihy. Okrem učebníc a kníh využívajú pri vzdelávaní aj počítač (8) a technické prostriedky - stroje, prístroje, nástroje, materiál (19).

Otázka č. 14

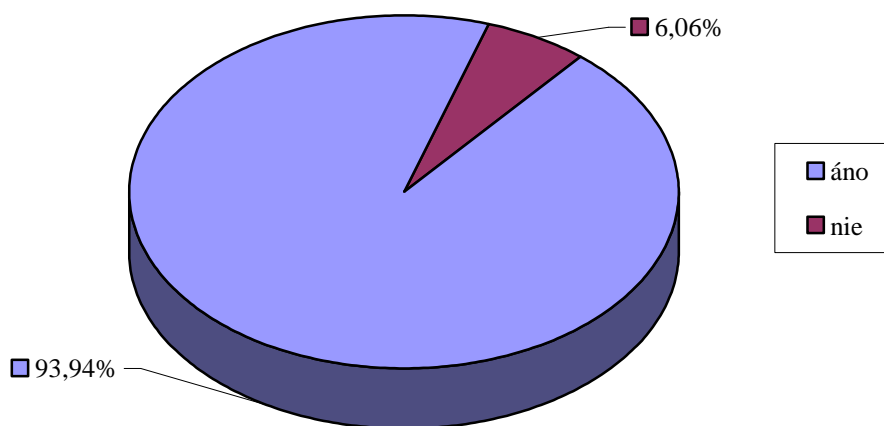
Získali ste vzdelávaním niektoré zručnosti, ktoré ste doteraz nemali?

Tabuľka č. 14

Získali ste vzdelávaním niektoré zručnosti, ktoré ste doteraz nemali?

Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	31	93,94%
nie	2	6,06%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 14 Získali ste vzdelávaním niektoré zručnosti, ktoré ste doteraz nemali?

Hypotéza č. 3 sa potvrdila. Až 31 odsúdených (93,94%) uviedlo, že pri vzdelávaní získali zručnosti, ktoré doteraz nemali. Len 2 odsúdení (6,06%) uviedli, že pri vzdelávaní žiadne zručností nezískali. Ako dôvod nezískania zručnosti uviedli, že ich získali ešte pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody. Predpokladáme, že nakoľko obidvaja dosiahli stredné odborné vzdelanie a pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody boli zamestnaní (jeden pracoval ako obchodný zástupca a jeden bol podnikateľ), že svoje zručnosti získali predchádzajúcim vzdelávaním sa a v praxi.

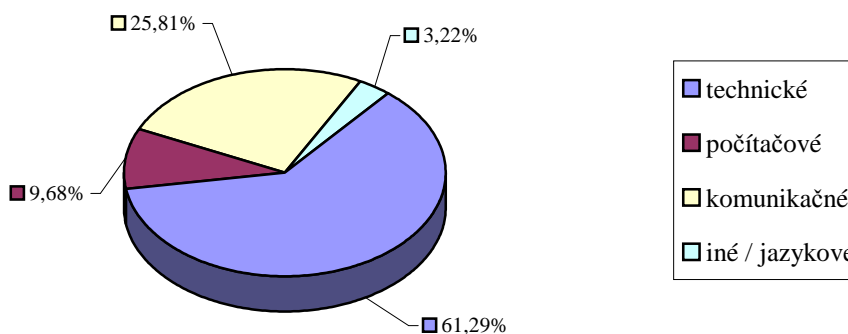
Otázka č. 15

Aké zručnosti ste získali vzdelávaním?

Tabuľka č. 15

Zručnosti	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
technické	19	61,29%
počítačové	3	9,68%
komunikačné	8	25,81%
iné / jazykové	1	3,22%
Spolu	31	100,00%

Graf č. 15 Aké zručnosti ste získali vzdelávaním?

Prieskumom sme zistili, že z respondentov, ktorí uviedli získanie nejakých zručností, 19 respondentov (61,29%) získalo technické zručnosti – z toho 17 respondentov pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody dosiahlo základné vzdelanie a všetci 17 absolvujú stredné odborné vzdelávanie. 2 respondenti, ktorí získali technické zručnosti dosiahli pred nástupom do výkonu trestu stredné odborné vzdelanie a obidvaja absolvujú 2-ročný vzdelávací program. 8 respondentov (25,81%) získalo komunikačné zručnosti – z toho 2 so základným vzdelaním, ktorí absolvujú stredné odborné vzdelávanie a 6 so stredným odborným vzdelaním, ktorí absolvujú 2-ročný vzdelávací program. 3 respondenti (9,68%) získali počítačové zručnosti – 2 so základným vzdelaním, ktorí navštevujú stredné odborné vzdelávanie a 1 so stredným odborným, ktorý absolvuje 2-ročnú nadstavbu. 1 respondent (3,22%) nadobudol jazykové zručnosti – pred nástupom do výkonu trestu dosiahol základné vzdelanie a teraz absolvuje stredné odborné vzdelávanie.

Otázka č 16

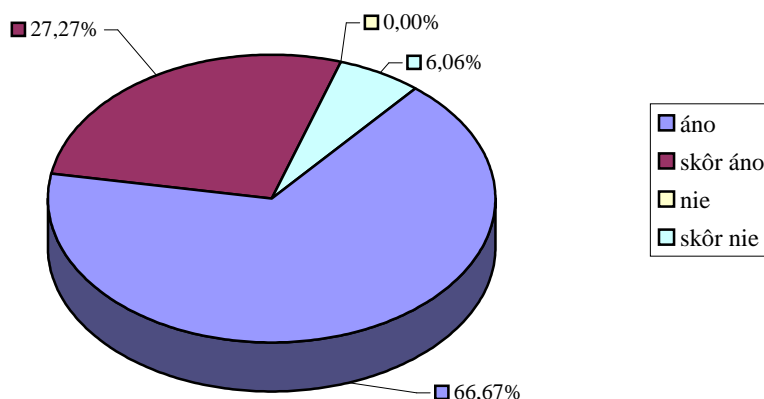
Myslíte si, že po prepustení na slobodu využijete poznatky a vedomosti získané vzdelávaním?

Tabuľka č. 16

Myslíte si, že po prepustení na slobodu využijete poznatky a vedomosti získané vzdelávaním?

Využitie poznatkov a vedomostí	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	22	66,67%
skôr áno	9	27,27%
nie	0	0,00%
skôr nie	2	6,06%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 16 Myslíte si, že po prepustení na slobodu využijete poznatky a vedomosti získané vzdelávaním?

Z prieskumu vyplýva, že 22 odsúdených (66,67%) si myslí, že svoje poznatky a vedomosti získané vzdelávaním po prepustení na slobodu využije – z toho 13 odsúdení absolvujú stredné odborné vzdelávanie a 9 odsúdených 2-ročný vzdelávací program. Až 17 respondentov, ktorí uviedli, že využijú svoje poznatky získané vzdelávaním je spokojných aj s formou vzdelávania, 5 respondentov sú skôr spokojní s formou vzdelávania. 9 odsúdených (27,27%) predpokladá, že skôr áno využije svoje poznatky získané vzdelávaním – z toho je s formou vzdelávania 5 respondentov spokojných a 4 skôr spokojní. Všetci 9 absolvujú stredné odborné vzdelávanie. 2 odsúdení (6,06%) si myslia, že skôr nie – obidvaja absolvujú stredné odborné vzdelávanie, jeden je veľmi spokojný s formou vzdelávania, jeden skôr spokojný.

Otázka č. 17

Viete, čo znamená pojem trh práce?

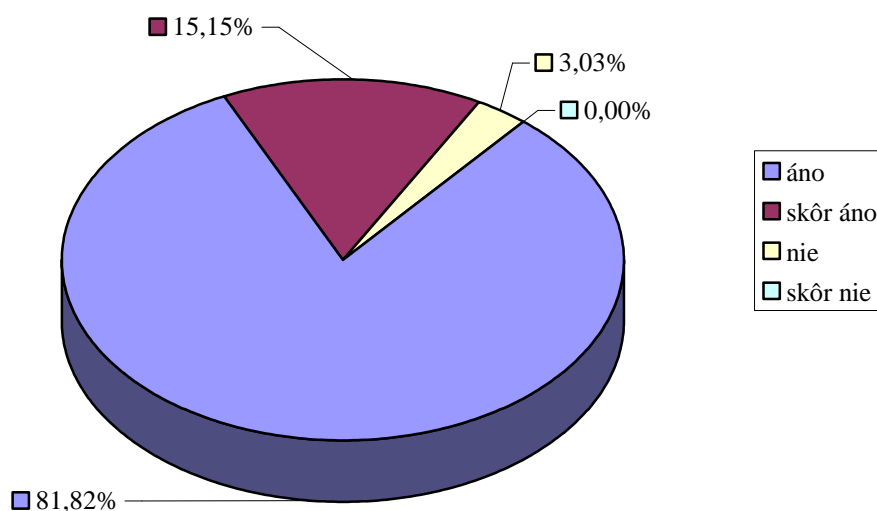
Tabuľka č. 17

Viete, čo znamená pojem trh práce?

Odpoveď	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	27	81,82%
skôr áno	5	15,15%
nie	1	3,03%
skôr nie	0	0,00%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 17

Viete, čo znamená pojem trh práce?

Hypotéza č. 4 sa nepotvrdila. Až 27 odsúdených (81,82%) uviedlo, že vedia, čo znamená pojem trh práce – z toho 20 respondentov dosiahli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody základné vzdelanie a 7 stredné odborné. Až 19 z nich bolo zamestnaných, 8 bolo nezamestnaných. 5 odsúdených (15,15%) uviedlo odpoveď skôr áno – z toho 3 respondenti dosiahli pred nástupom do výkonu trestu základné vzdelanie a 2 stredné odborné. 4 respondenti z toho boli zamestnaní a jeden nezamestnaný. 1 respondent (3,03%) uviedol, že nevie, čo znamená pojem trh práce – tento respondent dosiahol pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody základné vzdelanie a bol nezamestnaný.

Otázka č. 18

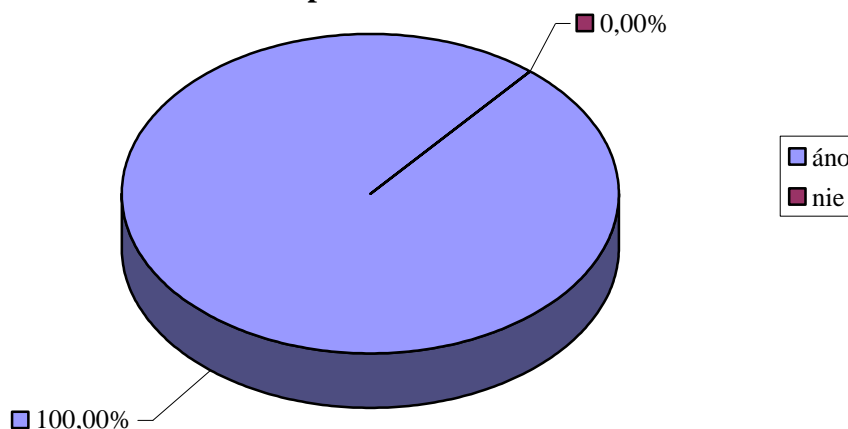
Myslíte si, že sa po ukončení trestu odňatia slobody a získania vzdelania uplatníte na trhu práce?

Tabuľka č. 18

Myslíte si, že sa po ukončení trestu odňatia slobody a získaní vzdelania uplatníte na trhu práce?

Uplatnenie sa na trhu práce	Absolútna početnosť (n)	Relatívna početnosť (%)
áno	33	100,00%
nie	0	0,00%
Spolu	33	100,00%

Graf č. 18 Myslíte si, že sa po ukončení trestu odňatia slobody a získaní vzdelania uplatníte na trhu práce?

Hypotéza č 5 sa nepotvrdila. Všetci oslovení respondenti – 33 (100,00%) predpokladajú, že sa po ukončení trestu odňatia slobody a získaní vzdelania uplatnia na trhu práce. Z tohto počtu sa už 23 respondentov sa uplatnilo na trhu práce pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody. Predpokladáme, že ich kladná odpoveď vyplýva aj z toho, že až 24 respondentov uviedlo, že má záujem o ďalšie vzdelávanie sa, 23 respondentov je veľmi spokojných s formami vzdelávania, 31 respondentov uviedlo, že získali zručnosti, ktoré doteraz nemali a 22 z nich uviedlo, že môže svoje vedomosti a poznatky získané vzdelávaním sa uplatniť v praxi po prepustení na slobodu.

Otázka č. 19

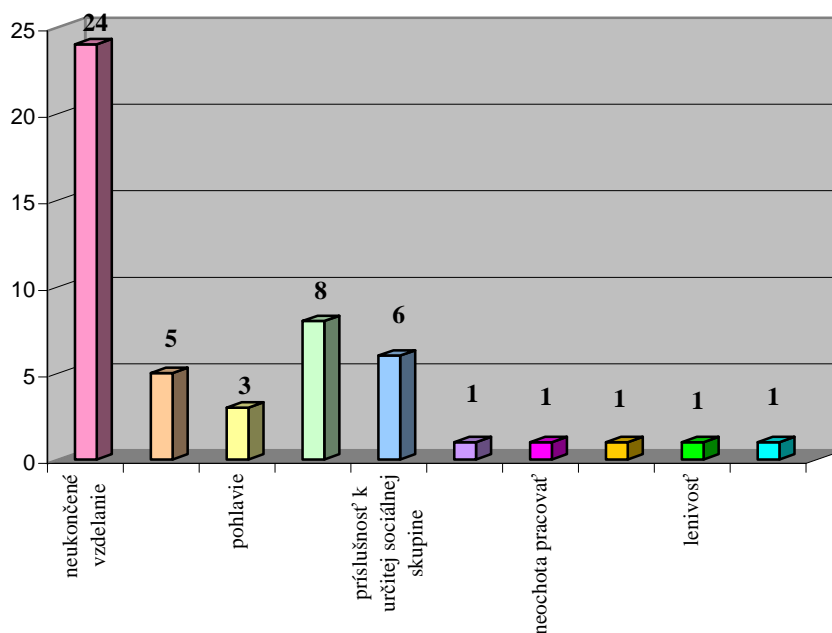
Aké sú podľa Vás príčiny nezamestnanosti?

Tabuľka č. 19

Aké sú podľa Vás príčiny nezamestnanosti?

Príčiny nezamestnanosti	Počet
neukončené vzdelanie	24
vek	5
pohlavie	3
zdravotný stav	8
príslušnosť k určitej sociálnej skupine	6
nedostatočný záujem o prácu	1
neochota pracovať	1
nízke mzdy	1
lenivosť	1
nedisciplinovanosť	1

Graf č. 19 Aké sú podľa Vás príčiny nezamestnanosti?

V tejto otázke respondenti uvádzali viacero odpovedí a vyjadrovali svoj názor na príčiny nezamestnanosti. Z uvedeného vyplýva, že za príčiny nezamestnanosti respondenti považujú okrem neukončeného vzdelania (24), veku (5), pohlavia (3), zdravotného stavu (8) a príslušnosti k určitej sociálnej skupine (6) môže byť aj nedostatočný záujem o prácu (1), neochota pracovať (1), nízke mzdy (1), lenivosť (1) a nedisciplinovanosť (1).

Otázka č. 20

Aký význam má pre Vás práca?

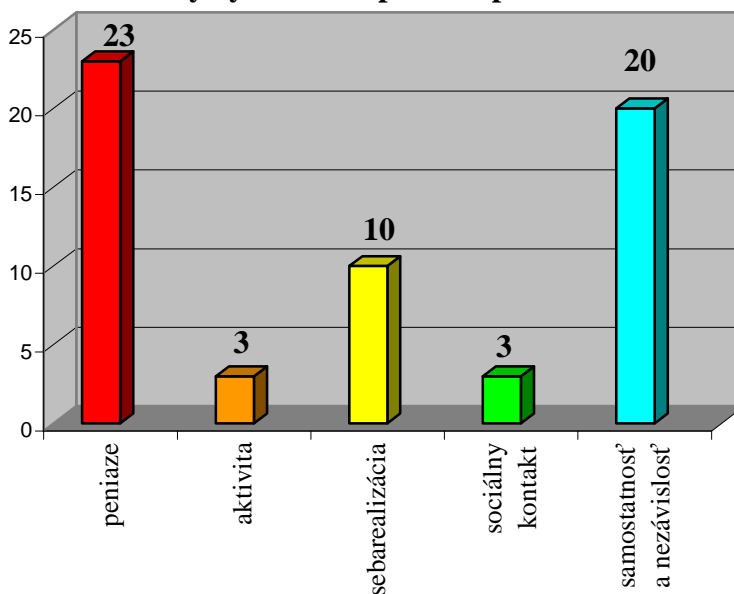
Tabuľka č. 20

Aký význam má pre Vás práca?

Význam práce	Počet
peniaze	23
aktivita	3
sebarealizácia	10
sociálny kontakt	3
samostatnosť a nezávislosť	20

Graf č. 20

Aký význam má pre Vás práca?

Z uvedeného vyplýva, že odsúdení vo svojich odpovediach uvádzali viacero možností a odpovede kombinovali. Najväčší význam pre ich prácu majú peniaze (23), samostatnosť a nezávislosť (20) a sebarealizácia (10). Najmenší význam má pre nich aktivita (3) a sociálny kontakt (3).

4.4 ZHRNUTIE A DOPORUČENIE

Z prieskumu vyplynulo, že vzdelávania sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody zúčastňujú prevažne odsúdení do 30 rokov veku života a že o ďalšie vzdelávanie v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody je záujem, nakoľko viacerí odsúdení dosiahli na slobode len základné vzdelanie. Zároveň väčšina z ich prejavila spokojnosť s formami vzdelávania v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody. Veľkým motívom pre ich ďalšie vzdelávanie je práve doplnenie si chýbajúceho vzdelania a následné uplatnenie sa na trhu práce, preto odsúdení absolvujú stredné odborné vzdelávanie a vyššie odborné vzdelávanie v dvojročnom vzdelávacom programe v strednej odbornej škole. Pri svojom vzdelávaní odsúdení využívajú prevažne učebnice, knihy, technické prostriedky a v niektorých prípadoch a počítače. Ako každý vzdelávajúci sa, aj odsúdení získavajú pri svojom vzdelávaní sa určité zručnosti ako napr. technické, počítačové, komunikačné ale aj jazykové. Väčšina vzdelávajúcich sa v podmienkach výkonu trest odňatia slobody predpokladá, že získané zručnosti, vedomosti a poznatky uplatnia vo svojom živote po prepustení na slobodu z výkonu trestu odňatia slobody. Zároveň všetci predpokladajú, že sa uplatnia na trhu práce, aj keď príčin nezamestnanosti je veľa.

Doporučenia:

- Ø Zlepšiť informovanosť o možnostiach vzdelávania sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody – počas zasadnutí výchovných kolektívov s pedagógom informovať odsúdených o všetkých možnostiach a formách vzdelávania sa v ústave.
- Ø Zvýšiť u odsúdených záujem o ďalšie vzdelávanie sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody – formou prednášok pedagogických pracovníkov informovať odsúdených o systéme vzdelávania počas výkonu trestu.
- Ø Využívanie väčšieho počtu výpočtovej techniky a tým zlepšiť počítačové schopnosti vzdelávajúcich sa – pokúsiť sa o zriadenie počítačovej učebne prostredníctvom využitia európskych fondov.

- Ø Zvýšiť zapojenie zamestnávateľov odsúdených do vzdelávacej činnosti – formou sponzorstva nákup učebníc, didaktických pomôcok, atď.
- Ø Zlepšiť možnosť vzdelávania sa v oblasti cudzích jazykov a tým zlepšiť jazykové schopnosti vzdelávajúcich sa – zavedenie jazykových kurzov pomocou externých partnerov, napr. jazykových škôl.
- Ø Zlepšiť informovanosť vzdelávajúcich sa o stave nezamestnanosti v spoločnosti a o možnostiach uplatnenia sa na trhu práce – mala by sa zlepšiť komunikácia medzi odsúdenými a sociálnymi pracovníkmi, ktorí pomáhajú odsúdeným s prípravou uplatnenia sa v spoločnosti po absolvovaní trestu odňatia slobody.

Z Á V E R

Súčasná doba kladie na ľudí čoraz väčšie nároky. Neustále zmeny, ktoré v spoločnosti prebiehajú, výrazne ovplyvňujú nielen fungovanie organizácií a štátu, ale aj samotné vzdelávanie. Zvyšujú sa požiadavky na výstupy z učenia, na vedomosti, znalosti a zručnosti. Výrazne sa mení aj prístup k ďalšiemu vzdelávaniu.

Práca s ľuďmi je veľmi náročná, hlavne ak ide o ľudí, ktorí sa vymykajú z rámca bežnej populácie – sú to ľudia z rizikových skupín s nízkym vzdelaním, minimálnymi zručnosťami a pracovnými návykmi. Nakoľko pobyt vo výkone trestu odňatia slobody vedie ku strate mnohých návykov, zručností a dochádza k postupnej eliminácii sociálnych rolí, je potrebné, aby už v dobe výkonu trestu bol odsúdený pripravovaný pre život na slobode. Takouto prípravou môže byť aj vzdelávanie sa v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody. V posledných rokoch sa záujem o takéto vzdelávanie zvýšil a z roka na rok vzrastá počet vzdelávajúcich sa. Veľmi dôležitú úlohu pri tomto zohráva aj dobrá informovanosť o možnostiach a formách vzdelávania sa. Hlavným motívom pre odsúdených je hlavne ukončenie, resp. doplnenie si chýbajúceho vzdelania, uspokojenie vlastnej potreby vzdelávania, využitie voľného času, ale hlavne uplatnenie sa na trhu práce po ukončení trestu odňatia slobody. Vzdelávaním získavajú nové zručnosti – technické, komunikačné, počítačové, jazykové, ktoré tiež svojim spôsobom ovplyvňujú ich profesný rast. Aj samotná práca pre nich znamená už nielen získavanie peňazí, ale aj samostatnosť, nezávislosť a sebarealizácia. Odsúdení prostredníctvom vzdelávania dosahujú aj zvyšovanie foriem správania sa, zvyšuje sa ich osobná a spoločenská zodpovednosť a zároveň aj rešpektovanie spoločenských noriem.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ALEXY, J., BOROŠ, J., SIVÁK, R. *Manažment ľudských zdrojov a organizačné správanie*, Bratislava: Iris, 2004. ISBN 80-89018-59-9

ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů*, 10. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1407-3

BARTOŇKOVÁ, H. *Firemní vzdělávání*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2914-5

BENČO, J. *Ekonomía vzdelávania*, Bratislava: Iris, 2002. ISBN 80-89018-41-6

BENEŠ, M. *Andragogika*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2580-2

BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*, 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4

HORNÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1457-8

KACHAŇÁKOVÁ, A., NACHTMANNOVÁ, O., JONIAKOVÁ, Z. *Personálny manažment*, 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-192-7

KOTÝNKOVÁ, M., NĚMEC, O. *Lidské zdroje na trhu práce*, 1. vyd. Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7

KUCHAŘ, P. *Trh práce – sociologická analýza*, Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1383-3

MATULČÍKOVÁ, M., MATULČÍK, J. *Vzdelávanie a kariéra*, Bratislava: Ekonóm, 2009. ISBN 978-80-225-3020-0

PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*, 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amosa Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7

PRUSÁKOVÁ, V. *Základy andragogiky*, Bratislava: Gerlach Print, 2005. ISBN 80-89142-05-2

SIROVÁTKA, T., WINKLER, J., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Nejistoty na trhu práce*, Brno: Albert, 2009. ISBN 978-80-7326-172-6

TUMA, M. *Rozvoj ľudských zdrojov v samospráve*, 1. vyd. Martin: Združenie obcí regionálne vzdelávacie centrum, 2009. ISBN 978-80-969737-0-5

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4

VETEŠKA, J., VACÍNOVÁ, T. et. al. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých*, 1, vyd. Praha: Univerzita Jana Amosa Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9

ŽDÁREK, V., SPĚVÁČEK, V., VINTROVÁ, R., ZAMRAZILOVÁ, E. *Základní literatura pro magisterský předmět Makroekonomická analýza*, Praha: Vysoká škola ekonomie a manažmentu, 2010. ISBN 978-80-86730-59-2

www.edukos/guidebook/ Integrácia bývalých odsúdených do života a trhu práce, príručka, Dobrá prax, Good practice of TCA partner under the EQUAL programme, 2005 – 2007

www.majak/org/download/skripta/b13ed1e8.pdf

www.ua-ed.narod.ru/eaduca-2008/zne/zne03kovacsirova.pdf

Ročenka zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2010

Zákon č. 475/2005 Z.z. - Zákon o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA A – Dotazník

I

PRÍLOHY

PRÍLOHA A - DOTAZNÍK

Vážení respondenti,

dotazník, ktorý máte pred sebou je zameraný na prieskum vzdelávania odsúdených v Ústave na výkon trestu odňatia slobody a možnosti uplatnenia sa na trhu práce po ukončení trestu odňatia slobody. Som študentkou III. ročníka manažérskeho štúdia – Riadenie ľudských zdrojov na Univerzite J.A. Komenského v Prahe. Preto sa obraciam na Vás s prosbou o vyplnenie dotazníka, ktorý mi bude slúžiť k vypracovaniu mojej bakalárskej práce. Vaša anonymita je zaručená, preto neuvádzajte žiadne osobné údaje. Vaše odpovede zakrúžkujte, resp. doplňte. Vopred Vám ďakujem za ochotu a čas, ktorý ste venovali odpovediam.

1) Pohlavie

- a) muž
- b) žena

2) Vekové zloženie

- a) do 20 rokov
- b) od 21 rokov do 30 rokov
- c) od 31 rokov do 40 rokov
- d) od 41 rokov do 50 rokov
- e) nad 50 rokov

3) Maximálne dosiahnuté vzdelanie

- a) základné
- b) stredné odborné
- c) stredné úplné
- d) iné, uveďte prosím, aké _____

- 4) Boli ste v čase pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný?**
- a) áno
 - b) nie
- 5) Ak ste boli pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody zamestnaný pracovali ste ako:**
- a) robotník
 - b) technický pracovník
 - c) podnikateľ
 - d) iné, uveďte prosím, akú prácu ste vykonávali _____
- 6) Ak ste boli nezamestnaný, boli ste:**
- a) evidovaný na úrade práce
 - b) dobrovoľne nezamestnaný
 - c) iné, uveďte prosím _____
- 7) Máte záujem o ďalšie vzdelávanie sa vo výkone trestu odňatia slobody?**
- a) áno
 - b) skôr áno
 - c) nie
 - d) skôr nie
 - e) neviem
- 8) Ste dostatočne informovaný o možnosti ďalšieho vzdelávania vo výkone trestu odňatia slobody?**
- a) áno
 - b) skôr áno
 - c) nie
 - d) skôr nie

9) Čo je motívom pre Vaše ďalšie vzdelávanie?

- a) doplnenie chýbajúceho vzdelania
- b) uspokojenie vlastnej potreby vzdelávania
- c) uplatnenie sa na trhu práce
- d) využitie voľného času vo výkone trestu odňatia slobody
- e) iný, uveďte prosím, aký: _____

10) Akú formu vzdelávania absolvujete?

- a) základné
- b) stredné odborné
- c) stredné úplné
- d) iná forma, uveďte prosím, aká _____

11) Ste spokojný s formou vzdelávania?

- a) veľmi spokojný
- b) skôr spokojný
- c) skôr nespokojný
- d) veľmi nespokojný
- e) uveďte prosím dôvod spokojnosti / nespokojnosti _____

12) Máte pocit, že čas strávený vzdelávaním je využitý zmysluplne?

- a) vždy
- b) často
- c) niekedy
- d) nikdy
- e) neviem posúdiť

13) Aké učebné materiály a didaktické pomôcky využívate pri vzdelávaní?

(môžete zakrúžkovať viac možností)

- a) učebnice, knihy
- b) počítač
- c) technické prostriedky (stroje, prístroje, nástroje, materiál)
- d) iné, uveďte prosím, aké _____

14) Získali ste vzdelávaním niektoré zručnosti, ktoré ste doteraz nemali?

- a) áno
- b) nie

15) Aké zručnosti ste získali vzdelávaním?

- a) technické
- b) počítačové
- c) komunikačné
- d) iné, uveďte prosím, aké _____

16) Myslíte si, že po prepustení na slobodu využijete poznatky a vedomosti získané vzdelávaním?

- a) áno
- b) skôr áno
- c) nie
- d) skôr nie

17) Viete, čo znamená pojem „trh práce“?

- a) áno
- b) skôr áno
- c) nie
- d) skôr nie

18) Myslíte si, že sa po ukončení trestu odňatia slobody a získaní vzdelania uplatníte na trhu práce?

- a) áno
- b) nie
- c) ak nie, uveďte prosím dôvod _____

19) Aké sú podľa Vás príčiny a nezamestnanosti?

- a) neukončené vzdelanie
- b) vek
- c) pohlavie
- d) zdravotný stav
- e) príslušnosť k určitej sociálnej skupine
- f) iné, uveďte prosím aké _____

20) Aký význam má pre Vás práca?

- a) peniaze
- b) aktivita
- c) seberealizácia
- d) sociálny kontakt
- e) samostatnosť a nezávislosť
- f) iné, uveďte prosím aký význam _____

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Dagmar Bitterová

Odbor: Riadenie ľudských zdrojov

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: Vzdelávanie vo výkone trestu odňatia slobody a uplatnenie odsúdených na trhu práce

Rok: 2012

Počet strán textu bez príloh: 54

Celkový počet strán príloh: 5

Počet titulov literatúry a prameňov: 20

Počet internetových zdrojov: 3

Vedúca práce: PhDr. Jana Španková, PhD.